

”VAIN HEIKOT ROSKAAVAT”

**Jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden
roskaukseen liittyvät asenteet ja
käyttäytyminen**

**Heidi Orava
Ida-Susanna Viinikainen**

**Opinnäytetyö
Marraskuu 2008**

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijät ORAVA, Heidi VIINIKAINEN, Ida-Susanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö			
	Sivumäärä 79	Julkaisun kieli suomi		
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen ____ saakka			
Työn nimi ”VAIN HEIKOT ROSKAAVAT” - Jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen				
Koulutusohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma				
Työn ohjaaja LAASANEN, Heli-Riikka				
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kaupungin yhdyskuntatoimen katu- ja puisto-osasto				
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden asenteita ja käyttäytymistä roskaukseen liittyen. Lisäksi tarkoituksena oli markkinoida ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon”-kampanjaa ja siihen liittyviä juliste- ja kirjoituskilpailuja. Työn toimeksiantaja on Jyväskylän kaupungin katu- ja puisto-osasto, ja yhteistyökumppanina toimii JAPA ry.</p> <p>Tutkimus oli laadultaan kvantitatiivinen eli määrällinen, ja se toteutettiin tekemällä kysely jyväskyläläisille toisen asteen opiskelijoille. Vastaukset kyselyyn kerättiin kiertämällä kouluja ja järjestämällä niissä infopiste. Kysely suoritettiin maaliskuun 2008 aikana, ja vastauksia saatiin yhteensä 316 kappaletta. Lisäksi infopisteiden yhteydessä markkinoitiin ”Älä jätä kesäkoiraa - mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon”- kampanjaa sekä siihen liittyviä juliste- ja kirjoituskilpailuja.</p> <p>Tutkimuksesta ilmeni, että jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden asenteet roskausta kohtaan ovat negatiivisia. Asenteet eivät kuitenkaan aina heijastu käytökseen, vaan nuoret saattavat toimia kulloisenkin mielentilansa mukaan. Opiskelijat ovat kiinnostuneita omasta elinympäristöstään ja kiinnittävät huomioita roskaiseen elinympäristöön. He kokevat, että pienilläkin teoilla on merkitystä ympäristön viihtyisyyden kannalta ja omien käytöstapojen muutos on opiskelijoiden mielestä merkittävin keino vähentää roskausta. Opiskelijat kokevat, ettei valistuksen lisäämisellä ole vaikutusta roskaamisen vähentämisessä, mutta mikäli valistusta käytetään välineenä, merkittävin valistuskanava on heidän mielestään televisio.</p> <p>Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, ja sillä on uutuusarvoa, koska jyväskyläläisten opiskelijoiden roskaukseen liittyviä asenteita ja käyttäytymistä ei ole aiemmin tutkittu. Toimeksiantaja voi hyödyntää työn tuloksia nuorille suunnattujen valistuskampanjoiden suunnittelussa ja toteutuksessa.</p>				
Avainsanat (asiasanat) roskaus, asenteet, nuoret, ympäristö, kampanjan markkinointi				
Muut tiedot				

Authors ORAVA, Heidi VIINIKAINEN, Ida-Susanna	Type of Publication Bachelor's thesis	
	Pages 79	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title "ONLY THE WEAK LITTER" – THE ATTITUDES AND BEHAVIOUR TOWARDS LITTERING OF STUDENTS IN SECONDARY EDUCATION IN JYVÄSKYLÄ		
Degree Programme Degree Programme in Service Management		
Tutor(s) LAASANEN, Heli-Riikka		
Assigned by The Street and Park Section of Community Services of the City of Jyväskylä		
Abstract <p>The aim of this thesis was to chart the attitudes and behavior towards littering of students in secondary education in Jyväskylä. Another purpose was to market the anti-littering campaign called "Do not abandon your summer dog – the packs of the dachs hund do not belong to nature" and poster and writing competitions related to the campaign. The commissioner of this thesis is The Street and Park Section of Community Services of the City of Jyväskylä and the partner in cooperation is JAPA registered association.</p> <p>The thesis was a quantitative survey and the data was collected by using a questionnaire survey to secondary education students. The answers were collected by touring in schools, and at the same time a campaign info point was organized in these schools. The survey was conducted in April 2008 and was answered by 316 students.</p> <p>The research showed that the students' attitudes towards littering were negative. However, the attitudes do not always reflect the behavior and the young act according to their current moods. Students are interested in their living environment and they notice if it is littered. They feel that small actions make difference in how pleasant the living environment is. Students think that the change in one's behavior is the best solution to reduce litter. They also think that education has no influence in reducing litter, but if it is used the most significant education channel is television.</p> <p>The subject of the thesis is current and it has a novelty value because the attitudes and behavior of students towards littering in secondary education have not been researched in Jyväskylä before. With the help of the results the Street and Park Section of Community Services of the City of Jyväskylä can plan and carry out campaigns aimed at the young.</p>		
Keywords litter, attitudes, the young, environment, campaign marketing		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
2 AJANKUVAN HEIJASTUMINEN KÄYTTÄYTYMISEEN	6
2.1 Suomalaisten ekologinen maailmankuva	9
2.1.1 Ympäristöasenteisiin vaikuttavat taustatekijät	10
2.1.2 Ympäristöasenteiden muutos 1980 - 2006.....	11
2.2 Asenteisiin vaikuttaminen.....	12
3 ROSKAUS YMPÄRISTÖONGELMANA.....	19
3.1 Jokainen meistä on vastuussa roskan määrästä.....	22
3.2 Taloudelliset ja hallinnolliset vaikutuskeinot roskauksen ehkäisemisessä.....	24
3.3 Roskaukseen puuttuminen Jyväskylässä	26
4 NUORET JA YMPÄRISTÖTIETOISUUS	27
5 TUTKIMUKSEN KULKU	30
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma.....	30
5.2 Tutkimusmenetelmä	30
5.3 Tutkimuksen toteutus	33
5.4 Aineiston analysointi ja luotettavuus.....	37
6 TUTKIMUSTULOKSET	38
6.1 Roskaukseen liittyvät asenteet	40
6.1.1 Roskaton ympäristö on huomattavasti viihtyisämpi.....	40
6.1.2 Roskaamisen haitat ja sen herättämät tunteet.....	42
6.2 Roskaukseen liittyvä käytös.....	44
6.2.1 Nuorten näkemykset siitä, mitä roskia on sopivaa heittää maahan	44
6.2.2 Tuleeko koiran jätökset kerätä?.....	46
6.2.3 Suhtautuminen tuttavan roskaukseen.....	48
6.2.4 Kiinnostus osallistua ympäristöaiheisiin tempauksiin	50
6.2.5 Tilanteet, joissa nuoret roskaavat	51
6.3 Roskauksen vähentäminen.....	53
6.3.1 Tehokkaimmat keinot roskauksen vähentämiseksi	53
6.3.2 Televisio merkittävin valistuskanava.....	55
7 LOPPUPÄÄTELMÄT	57
7.1 Suunnitelmien ja tavoitteiden saavuttaminen	61
7.2 Tulosten hyödyntämismahdollisuudet	63
LÄHTEET	65

LIITTEET	68
Liite 1. Kysely.....	68
Liite 2. Kouluille lähetetty tiedote	71
Liite 3. Juliste- ja kirjoituskilpailun säännöt.....	72
Liite 4. Kirje äidinkielenopettajille	74
Liite 5. Koulukiertueen tiedote opettajille	74
Liite 6. Juliste- ja kirjoituskilpailun posterit.....	76
Liite 7. Koulujen ilmoitustauluille viety kiertuejuliste	77

KUVAT

KUVA 1. Infopisteen rekvisiittaa	34
KUVA 2. Koulukiertueella.....	35
KUVA 3. Infopistettä pystyttämässä	36
KUVA 4. Tiedotustilaisuudessa esittelemässä alustavia tuloksia	36

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Asuinalueiden jaottelu.....	38
---	----

KUVIOT

KUVIO 1. Jäävuorianalogia kuvastaa arvojen, asenteiden ja ajankuvan keskinäistä suhdetta (Puohiniemi 2002, 4).....	6
KUVIO 2. Vastaajat asuinalueittain.....	39
KUVIO 3. Asenteisiin liittyvät väittämät.....	40
KUVIO 4. Mitkä mainituista roskista on sopivaa heittää maahan	44
KUVIO 5. Iän vaikutus siihen, mitä roskia on sopivaa heittää maahan	45
KUVIO 6. Sukupuolen vaikutus siihen, mitkä on sopivaa heittää maahan	45
KUVIO 7. Reagointi tuttavien roskaukseen.....	48
KUVIO 8. Koulutuksen vaikutus siihen, miten tuttavien roskaukseen suhtaudutaan ..	49
KUVIO 9. Sukupuolen vaikutus siihen, miten tuttavien roskaukseen suhtaudutaan....	49
KUVIO 10. Kiinnostus osallistua ympäristön hyväksi järjestettäviin tempauksiin. ...	50
KUVIO 11. Tilanteet, joissa roskataan	52
KUVIO 12. Keinot roskauksen vähentämiseen.....	54

KUVIO 13. Tehokkaimmat valistuskanavat	55
KUVIO 14. Sukupuolen vaikutus siihen, mitä pidetään tehokkaana valistuskanavana	56

1 JOHDANTO

Roskaus on aikamme elinympäristöongelma, joka säännöllisin väliajoin nousee julki- seen keskusteluun. Syynä roskauksen lisääntymiseen on se, että kaupunkilaiset viet- tävät enemmän aikaa yleisillä alueilla, kuten toreilla, uimarannoilla ja puistoissa. Näil- le alueille otetaan mukaan kertakäyttöisiä pakkauksia, joita ei käytön jälkeen hävitetä asianmukaisesti. Huolimattomuus ja välinpitämättömyys kuvaavat selkeästi kaupunki- laisen suhdetta ympäristöönsä tänä päivänä. (Haverinen 2008, 10, 19.)

Roskaukseen liittyvien asenteiden ja käyttäytymisen välillä on havaittu olevan ristirii- ta. Kaupunkilaiset suhtautuvat roskaukseen negatiivisesti, mutta se ei estä heitä itse roskaamasta. Käyttäytymistä kuvastaa ajattelu, ettei yksi roska tee pahaa.

Kenellä on vastuu roskattomasta ympäristöstä? Roskausongelmaan on ehdotettu mo- nia ratkaisuja, kuten esimerkiksi roskauksesta sakottamista, valistusta, pantillisten jätteiden määrän lisäämistä ja pakkausmateriaalin määrän vähentämistä. Yksiselitteis- tä ratkaisua ei kuitenkaan ole, sillä ongelman poistamiseen tarvitaan eri osapuolten toimia. Kaupungin tulisi lisätä roskapönttöjen määrää ja kokoa sekä kannustaa kau- punkilaisia toimimaan oikein. Yritysten pitäisi kehittää omaa toimintaansa siten, ettei pakkausmateriaalia kertyisi niin paljon. Merkittävä vastuu on myös yksittäisillä kau- punkilaisilla, sillä pienilläkin teoilla on merkitystä roskattoman ympäristön saavutta- miseksi.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa jyvaskylälaisten toisen asteen opis- kelijoiden asenteita ja käyttäytymistä roskausta kohtaan. Työssä halutaan saada vasta- us tutkimusongelmaan eli siihen, millaisia ovat jyvaskylälaisten toisen asteen opiskeli- joiden roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen. Aihetta ei ole tutkittu aikai- semmin Jyväskylässä, joten sillä on uutuusarvoa. Helsingissä on tehty roskausaieheinen tutkimus vuonna 2007, ja siinä on selvitetty, miten helsinkiläiset kokevat roskauksen. Tutkimuksen on tehnyt VTT:n projektitutkija Risto Haverinen, ja tätä tutkimusta on hyödynnetty tässä opinnäytetyössä.

Valitsimme aiheen, sillä se on meistä mielenkiintoinen ja ajankohtainen ja sitä ei ole tutkittu tarpeeksi. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Jyväskylän kaupungin yhdyskun-

tatoimi, katu- ja puisto-osasto ja yhteyshenkilönä on tiedottaja Terttu Nyberg. Yhteistyökumppaneina toimivat JAPA ry:n koordinaattorit Kati Kankainen ja Anna Sarkkinen. Jyväskylän yhdyskuntatoimen katu- ja puisto-osasto vastaa Jyväskylän kaupungin jätehuollosta, kaduista, viheralueista, satamista ja venepaikoista (Jyväskylän kaupunki 2008). JAPA ry eli Jyväskylän Asukkaiden Paikallisagenda on jyvaskyläläinen asukasyhdistysten perustama kestävä kehitystä edistävä yhdistys, joka on poliittisesti sitoutumaton ja sen kotipaikkana on Jyväskylän kaupunki. JAPA ry:n tavoitteena on saada kansalaiset ajattelemaan omien kulutustottumustensa vaikutusta ympäristöön, ja sitä kautta muuttamaan käyttäytymistään vähitellen kestävä kehitystä tukeksi. (JAPA ry 2008.)

Opinnäytetyö liittyy JAPA ry:n toteuttamaan ”Sotkutonta Päivää” –kampanjaan, jonka tarkoituksena on herättää kaupunkilaiset huomaamaan roskauksen ja ilkeiden määrää ja niistä aiheutuvat haitat. Kampanjassa ovat mukana Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Muurame ja Laukaa. Kampanja kestää vuoden 2008 loppuun asti, ja sen aikana mukana olevissa kunnissa järjestetään monenlaisia tapahtumia ja tempauksia. Nuorille kampanjassa on erityisesti suunnattu ”Älä jätä kesäkoiraa – määräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon” –julistekilpailu ja ”Roskariimi” –kirjoituskilpailu. (Sotkutonta päivää 2008.) Opinnäytetyöhön liittyvien kyselyn ja koulukiertueen pyrkimyksenä on myös kiinnittää huomio roskaukseen, ja saada nuoret miettimään omaa suhdettaan siihen samalla kun he tutustuvat infopisteeseen.

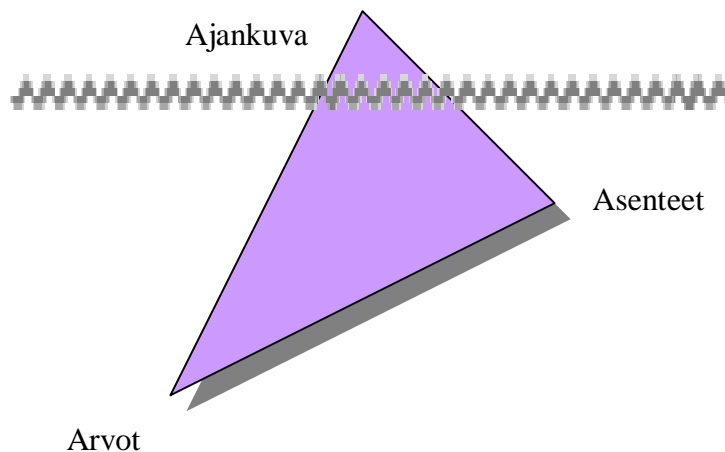
Opinnäytetyössä käytetään termiä roskaus, sillä se tulkitaan tehokkaammaksi kuin synonyymi roskaaminen. Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään asenteita ja niiden muodostumista sekä asenteiden heijastumista käyttäytymiseen. Työssä käydään läpi myös roskausilmiötä ja yleisiä ympäristöasenteita sekä kampanjan markkinointia. Nuoruus on yksi kantavista teemoista läpi tietoperustan ja siitä on myös oma päälukunsa. Tietoperustan päätteeksi on käsitelty tutkimusmenetelmää.

Tietoperustan jälkeen on kuvailtu työn toteutusta, ja lopuksi on esitetty tutkimustulokset. Kyselyn tuloksia on kuvattu siten, että asenteet, käyttäytyminen ja roskauksen ehkäisy muodostavat omat lukunsa. Opinnäytetyön päättää pohdintaosuus, jossa on yhteenveto tuloksista sekä analyysi työn onnistumisesta. Työn lopussa on myös pohdittu mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 AJANKUVAN HEIJASTUMINEN KÄYTTÄYTYMISEEN

Ajankuva eli maailmankuva muuttuu yksilön tahdosta riippumatta. Ihminen joutuu jatkuvasti ottamaan kantaa ilmeneviin tapahtumiin ja muodostamaan asenteita uusia asioita kohtaan kun nämä hänen maailmaansa koskettavat, vaikka hän ei tätä haluaisi-kaan. Kannanotot ihminen muodostaa arvojensa perusteella, eli hän ilmaisee arvojaan asenteidensa kautta. Tätä kautta arvoissa heijastuu yksilön suhde ympäröivän todellisuuteen eli maailmankuvaan. Maailmankuva näyttää erilaiselta riippuen siitä, millaiset arvot yksilö on elämänsä aikana omaksunut. Nykymaailma voi esimerkiksi näyttää pelottavalta ja uhkaavalta sellaisen henkilön mielestä, jonka tärkeimpiä arvoja ovat perinteiden kunnioitus ja turvallisuuden korostus. (Puohiniemi 2002, 6.)

KUVIO 1. Jäävuorianalogia kuvastaa arvojen, asenteiden ja ajankuvan keskinäistä suhdetta (Puohiniemi 2002, 4).

Arvojen, asenteiden ja ajankuvan keskinäisiä suhteita voidaan kuvata jäävuorianalogialla. Kuvio 1 havainnollistaa, kuinka jäävuoren pinnalla näkyvä huippu on ajankuva eli kaikki, miltä maailma näyttää. Ajankuva välittyy arkielämän kokemusten, havaintojen, mainonnan ja joukkoviestimien kautta. Ajankuvaa on esimerkiksi se, miten ihmiset pukeutuvat, mitä he syövät ja missä he lomailevat. Asenteilla on läheinen yhteys ajankuvaan, koska ajankuvaan ilmestyy aina uusia asioita, joihin joudutaan ottamaan kantaa eli muodostamaan asenne (Puohiniemi 2002, 4 - 5).

Arvot ovat näistä kolmesta syvimmillä eli aivan jäävuoren pohjalla. Arvojen tiedetään ohjaavan ihmisen toimintaan liittyviä motiiveja, ja ne ovat syvällä ihmisen mielessä olevia henkilökohtaisia uskomuksia. Uskomusten juuret kiinnittyvät siihen kulttuuriin, jossa ihminen elää. Arvot opitaan elämän aikana, ja ne ovat vakaampia sekä pysyvämpiä kuin asenteet. (Mts., 5.)

Asenteiden avulla ihminen tiedostaa oikean ja väärän. Asenteella on myös palkitseva vaikutus, koska ihminen omaksuu helposti sellaisia asenteita, jotka lisäävät esimerkiksi sosiaalista arvostusta. Kun ihminen osoittaa olevansa samaa mieltä ryhmänsä kanssa, kasvaa hänen hyväksyntänsä, mikä edelleen vahvistaa itsetuntoa. Ihminen voi ilmaista arvostuksena asenteiden kautta tai käyttää asenteita puolustusmekanismina. (Vilkko-Riihelä 1999, 695 – 696.)

Asenteilla tuetaan omaa minäkäsitystä. Asenteiden ja arvojen ilmaiseminen sekä niissä pitäytyminen tuottavat tyydytystä yksilölle. Tämä korostuu etenkin teini-ikäisillä, ja se ilmenee vertaisryhmiin hakeutumisena ja haluna sopeutua niihin. Asenteiden määritelmässä tulee usein esiin kolmen osatekijän yhdistelmä. Nämä kolme komponenttia ovat tunne, käyttäytyminen ja tieto, ja ne ovat yhteydessä toisiinsa. (Erwin 2001, 18, 22.)

Arvot ohjaavat ihmisten tekemiä valintoja. Arvojen pohjalta selitetään omaa käyttäytymistä ja arvioidaan toisten käyttäytymistä. Hyvin usein voidaan tehdä huomio, etteivät arvot ja teot kohtaa. Etenkin ympäristöön liittyvät arvot ja käyttäytyminen ovat ristiriidassa keskenään. (Puohiniemi 2002, 215.)

Jokainen arvo on samalla myös tiedostettu motiivi. Tämä ei kuitenkaan päde toisinpäin, sillä jokainen motiivi ei ole arvo. Esimerkiksi viha ja kateus toimivat usein tekojen motiivina, mutta niitä ei kuitenkaan voida pitää valintoja ohjaavina arvoina. Arvot ovat melko vakaita, eli ne muuttuvat yleensä hyvin hitaasti. (Mts., 19 – 20.)

Wilkien (1994) mukaan arvot liittyvät läheisesti tarpeisiin, mutta ne ovat tarpeita itsestään selvempiä ja realistisempia. Ne voivat olla myös piileviä tarpeita. Arvot ovat joko pysyviä tai avullisia. Pysyvät arvot ovat niitä, joihin tarkoituksellisesti pyrimme, esimerkiksi onnellisuus ja viisaus. Avulliset arvot puolestaan keinoja, joilla uskomme

saavuttavamme pysyvät arvot, esimerkiksi rehellinen käytös. Ihmiset ovat usein samaa mieltä tietyn arvon hyvyydestä, mutta se, kuinka arvo ilmenee heidän päivittäisessä käytöksessään ja ajattelussaan, vaihtelee. (Wilkie, 1994, 159.)

Yksilön arvot vaikuttavat sisäistettyihin asenteisiin. Arvomaailma on suppeampi, kuin asenteisiin liittyvä maailma, mutta arvoilla on suuri vaikutus valintoihin. Arvot ovat abstrakteja päämääriä, joiden perusteella ihminen tekee valintoja ja suhtautuu asioihin. (Vilkko-Riihelä 1999, 690.)

Loven (2003) mukaan arvoista on kolme perustavasti erilaista käsitystä.

- 1) Arvoabsolutismi, jonka mukaan arvot ovat ehdottomia, esimerkiksi Jumalan ilmoittamia.
- 2) Arvorelativismi, jonka mukaan erilaisissa kulttuureissa on erilaisia arvoja ja arvojärjestelmiä ja ne ovat kaikki yhtä hyviä.
- 3) Arvokonstruktivismi, jonka mukaan maailmassa on ihmisen elämän ja sen jatkumisen kannalta arvoltaan vaihtelevia asioita ja asioiden tiloja, ja tutkimuksen ja ajattelun kautta voidaan saada tietoa siitä, mitkä todella ovat todella arvokkaita ja tavoittelemisen arvoisia. Ihmiskunta on konstruoinut monia erilaisia arvokäsityksiä. Jokaisella ihmisellä on oma versionsa arvoista, ja niitä testataan jatkuvasti yksilöiden toiminnassa ja ajattelussa. (Love 2003, 22.)

Ihmisen tekoja ei ohjaa pelkästään yksi arvo, vaan meillä jokaisella on omanlaisemme arvoprofiili. Arvoprofiili koostuu useista erilaisista arvoista, joiden koetaan olevan enemmän tai vähemmän tärkeitä. Käyttäytymistämme ei siis johdattele pelkästään yksi arvo vaan useampi. Joidenkin asioiden suhteen voimme kokea tietynlaista arvoriitua, koska olemme sisäistäneet useita arvoja arvokasvatuksen ja oppimisen tuloksena. (Puohiniemi 2002, 222.)

Arvojen vaihtelu johtuu monista eri tekijöistä, kuten iästä, sukupuolesta, elinympäristöstä, koulutuksesta ja sosiaalisesta taustasta. Näihin edellä mainittuihin asemiin liitetään normistoja sekä intressejä, ja niiden kulttuurit rakentavat sen ympäristön, jossa arvoja sosiaalistetaan ja pidetään yllä. (Borg, Ketola, Kääriäinen, Niemelä & Suhonen 2007, 30.)

Ikä on vahvimpia arvojen selittäjiä. Usein iän myötä arvo johdonmukaisesti yleistyy tai vähenee. Ikä muokkaa ihmisen maailmankatsomusta ja arvomaailmaa kahdella eri tavalla. Se kytkee ihmisen elämänsäkaareen ja tiettyyn elämänvaiheeseen kuten esimerkiksi nuoruuteen. Esimerkiksi rikkaus, menestys, tunnustuksen saaminen ja nautinto ovat selkeästi nuorten arvoja. Iän myötä ympäristön, perinteiden, sovinnaisuuden ja turvallisuuden arvostus kasvavat. (Mts., 34, 44.)

2.1 Suomalaisen ekologinen maailmankuva

Helven (2001) mukaan ekologinen maailmankuva, jossa eläimillä on oikeus elämään ja luontaiseen käyttäytymiseen, ohjaa ihmistä suojelemaan luontoa ja ottamaan sen huomioon kaikessa toiminnassa. Ihmisen pitää olla valmis luopumaan keskeisestä asemastaan maailmassa ja etsiä keinoja, joilla vähentää eläinten kärsimystä sekä ekosysteemin tuhoutumista. Ekologisessa maailmankuvassa on keskeistä kulutuksen ja tuotannon ympäristöystävällisyys. Tämän maailmankuvan takana voidaan olettaa vaikuttavan uudenlainen luonnon ja ihmisen suhde. Ekologisessa maailmankuvassa tärkeää on luontosuhde ja ne merkitykset, joita annetaan ihmisille ja luonnolle. Sen mukaan ihmisellä ei ole myöskään etuoikeutta luontoon ja sen eliöihin nähden. (Helve 2001, 154 – 156.)

Länsimaisen kulttuurin luontosuhde on heikentynyt, ja se näkyy esimerkiksi laajoina ympäristöongelmina. Suomalaiset, kuten muutkin teollistuneiden maiden asukkaat ovat pyrkineet hallitsemaan luontoa. Ihminen on määritellyt itsensä korkeammalle suhteessa luontoon ja muihin luontokappaleisiin, ja siksi luonto on alkanut vaikuttaa irralliselta ja kaukaiselta. Irtiotto luonnosta on mahdollistanut luonnon käyttämisen vahingollisella tavalla hyväksi. On helpompi riistää ja vahingoittaa kohdetta, jonka tuntee itsestä irrallisena. (Heiskanen & Kailo 2007, 49.)

Ihmisten asenteet ympäristönsuojelua kohtaan ovat suurimmalta osin positiivisia. Julkinen keskustelu ympäristöongelmista ja joukkoviestimien jakama tieto on vaikuttanut suomalaisten ympäristötietoisuuteen, -asenteisiin ja -huoliin. Ympäristötiedon ja huolestuneisuuden välinen suhde on varsin kaksijakoinen, sillä oikea tieto ympäristöongelmista voi joko vähentää tai lisätä huolestuneisuutta. Lisäksi suomalaiset ymmärtävät eri tavalla, mitä ympäristöystävällisyys jokapäiväisessä elämässä tarkoittaa ja mitä se ei tarkoita. Ympäristöhuolestuneisuus on monimutkainen ilmiö, ja ihmisten käyt-

täytyminen ympäristönsuojelua kohtaan on usein vaihtelevaa. Kansalaiset eivät läheskään aina toimi ympäristönsuojelua edistävasti vaikka pitäisivätkin itseään vihreänä kuluttajana. Ristiriita ilmenee ympäristömyönteisten asenteiden ja yksittäisten kulu- tusvalintojen välillä. (Tulokas 2002, 29, 36; Lankinen 2005, 44.)

2.1.1 Ympäristöasenteisiin vaikuttavat taustatekijät

Sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka ovat useimmiten tunnistettuja ympäristöasen- teisiin vaikuttavia taustatekijöitä. On huomattu, että naiset ovat ympäristöasenteiltaan positiivisempia ja ympäristömyönteiseltä toiminnaltaan miehiä aktiivisempia. Naiset ovat myös miehiä enemmän huolissaan ympäristön tilasta ja käyttäytyvät ympäristö- myönteisemmin. Lisäksi he ovat valmiimpia muokkaamaan toimintaansa edelleen ympäristömyönteisemmäksi. (Koskela 2008.)

Miehet suhtautuvat yksilön vastuuseen ympäristöasioissa naisia kielteisemmin. Naiset sitoutuvat ympäristöystävälliseen elämäntapaan miehiä tiukemmin. Miehet kannatta- vat ympäristönsuojelun ohjauskeinojen, kuten esimerkiksi ylimääräisen ympäristöve- ron, käyttöä enemmän kuin naiset. (Tulokas 2002, 41.)

Koskela (2008) toteaa, että vastaajan iällä on vaikutusta ympäristöasenteisiin, tosin vaikutukset eivät ole aivan suoraviivaisia. Yleensä ympäristömyönteisimmäksi vastaa- jaryhmäksi nostetaan nuoret. Nuorten ympäristömyönteiset asenteet harvoin siirtyvät käytännön toimintaan. Onkin todettu, että valmius ympäristömyönteiseen toimintaan vahvistuu iän myötä. Kielteisimmin ympäristönsuojelun ohjauskeinojen käyttöön suh- tautuvat nuoret ja myönteisemmin vanhukset. (Koskela 2008; Tulokas 2002, 41.)

Koulutus ja asuinpaikka vaikuttavat myös ympäristöasenteisiin. Yleensä ympäristö- myönteisimpiä ovat ne henkilöt, joilla on korkea koulutus ja vastaavasti vähemmän ympäristömyönteiset asenteet ovat henkilöillä, joilla on matala koulutus. Ympäristön arvostus kasvaa ihmisen tulotason ja koulutuksen myötä. Vaurauden lisääntyessä an- netaan ympäristölle suurempi painoarvo. Riittävä tulotaso lisää myös valmiutta uhra- uksiin ympäristön hyväksi. Ympäristömyönteisimpiä ovat ihmiset, jotka asuvat kau- pungeissa tai kaupunkimaisessa ympäristössä. On myös huomattu, että ympäristö-

myönteinen käyttäytyminen on vähäisempää maaseudulla. (Koskela 2008; Kuisma 2001, 48.)

2.1.2 Ympäristöasenteiden muutos 1980 - 2006

Ympäristökasvatus syntyi 1960- ja 1970-luvuilla vastauksena ympäristöongelmien voimistumiseen vauraissa teollisissa maissa. Suomessa ympäristöasenteita alettiin tutkia 1970-luvulla (Kuisma 2001, 48). Tiede oli tuolloin tarpeeksi kehittynyttä, jotta ympäristöongelmia kyettiin seuraamaan aikaisempaa tarkemmin, ja teollistuneissa maissa oli lisäksi riittävän ekologisesti kestäviä ja kylliksi vaurautta luovia kansantalouksia ja yhteiskuntia. (Love 2003, 28.)

Suomalaisten tiedot ympäristöongelmista lisääntyivät merkittävästi 1980-luvulla. Samalla ympäristöarvojen merkitys korostui kansalaisten arvojärjestelmässä (Peltola 1995, 117). World Values -tutkimuksen mukaan vuonna 1984 suomalaisista 23 % sijoitti ympäristön kolmen tärkeimmän arvon joukkoon ja 21 % suomalaisista oli valmis tinkimään elintasostaan ympäristön ja energian säästön vuoksi. (Borg, Ketola, Kääriäinen, Niemelä & Suhonen 2007, 41.)

Ympäristön arvostus oli vahvimmillaan Suomessa 1990-luvun alkupuolella. Vuonna 1991 suomalaisista 31 % sijoitti ympäristön kolmen tärkeimmän arvon joukkoon. Samana vuonna 37 % kansalaisista oli valmis tinkimään elintasostaan ympäristön vuoksi. (Mts., 41.) Pian tämän jälkeen Suomea kohdannut taloudellinen lama heikensi ympäristön arvostusta. Laman aikana kuluttajat olivat haluttomia maksamaan lisähintaa tai menettämään tuotteiden muita laatuominaisuuksia ympäristönsuojelun edistämiseksi. (Loivio & Mäntylä 1993, 5.) Suurin pudotus ympäristönsuojelun arvostuksessa koettiin 90-luvun loppupuolella, mutta se on taittunut nyt uudella vuosituhanella (Puohiniemi 2002, 313).

Uuden vuosituhanen alussa ympäristönsuojelu koki arvomuutoksissa dramaattisimman laskun. Ympäristönsuojelua pidettiin keskinkertaisena arvona, vaikka suurin osa suomalaisista oli huolissaan ympäristöongelmista. (Mts., 313.) Vuonna 2002 vain 19 % oli valmis tinkimään elintasostaan ympäristön vuoksi. Tällöin alkoi kuitenkin uuden ajattelutavan nousu, missä vaikuttivat uuden tiedon leviäminen Internetin kautta

sekä koulutus. Muutoksena 1990-lukuun oli, että ympäristönsuojelu alkoi yhä useammin asetettua taloudellisen kasvun edelle. (Helve 2001, 110–111.)

Vuonna 2006 tehdyssä World Values -tutkimuksessa 16 % suomalaisista vastaajista sijoitti ympäristön kolmen tärkeimmän arvon joukkoon (Borg ym., 41). Ympäristö on arvoista laajimmin tunnustettu. Alle 35-vuotiaiden keskuudessa ympäristöä arvostetaan vähiten, ja eniten sitä arvostavat 50–64-vuotiaat. Asuinpaikalla, koulutustasolla tai sukupuolella ei ole näkyvää merkitystä ympäristön ja luonnon arvostamiseen. (Mts., 33.)

Yhteiskunnan modernisoituessa asennekirjo kasvaa entisestään. Yksi asia ei kuitenkaan muutu, nimittäin se, että yhteisen hyvän ja oman välittömän hyödyn välillä on ristiriita. Tämä heijastuu myös ihmisten ympäristökäyttäytymiseen. (Kuisma 2001, 48.)

2.2 Asenteisiin vaikuttaminen

Henkilön asenne tiettyä asiaa kohtaan on yhteenvedo hänen arvoistaan. Asenteet ovat opittuja tapoja reagoida aina samalla tavalla tiettyyn kohteeseen tai kohteisiin. Asenteet ovat siis suhteellisen pysyviä, mutta niihin voidaan vaikuttaa uuden informaation ja kokemusten avulla. Asenteet heijastuvat ihmisten todelliseen käytökseen, ja siten ihmisten tulevaa käytöstä voidaan ennustaa, kun tunnetaan hänen tämän hetkiset asenteensa. (Wilkie 1994, 280 – 282.)

Asenteiden muuttumiseen liittyviä syitä ei ole pystytty selvittämään. Yksilön tapa käsitellä viestiä on keskeinen, ja viestin lähettäjällä on myös merkitystä, kun tarkastellaan asenteen muuttumista. Arvostettu ja uskottava tietolähde on tehokkaampi kuin sellainen tietolähde, jota ei arvosteta. Esimerkiksi suosittu julkisuuden henkilö on tehokas asenteen muokkaaja. Liikaa tunteisiin vetoava tai kärjistetty viesti voi kääntyä itseään vastaan tai ärsyttää vastaanottajaa, jolloin asenteen muuttuminen ei onnistu. (Vilkko-Riihelä 1999, 696 – 697.)

Asenteiden muokkaamisessa on tärkeä saada ihminen nopeasti muuttamaan oma käyttäytyminen asenteen kanssa yhdenmukaiseksi. Parhaiten käyttäytyminen saadaan

muutettua lisäämällä toistojen määrää sellaisissa olosuhteissa, ettei ihminen tunne, että häntä painostettaisiin. Ihmisen pitää saada kokea, että hän on tehnyt itse valinnan asenteensa muuttamisesta. (Kajanto 1992, 75.)

Suostuttelu on yksilön asenteiden ja mielipiteiden muuttamiseen tähtäävä vaikutusprosessi. Suostutteluviestinnän vaikuttavuuden taustalla on oppiminen ja suostuttelun hyväksyminen tai siihen taipuminen. Nämä kaksi asiaa voidaan jakaa viiteen eri osaan, mitkä ovat huomion kiinnittäminen viestiin, viestin ymmärtäminen, viestin hyväksyminen / taipuminen, viestin muistaminen ja viestin tuloksena syntyvä toiminta. Erwinin (2001) mukaan naiset ovat helpommin suostuteltavissa kuin miehet. Tarkkaa selitystä tälle ei ole, vaan sitä voidaan perustella muun muassa naisten sosiaalisuudella ja sillä, että monissa suosittelututkimuksissa on käytetty viestejä, jotka kiinnostavat miehiä enemmän ja ovat heille entuudesta tutumpia. (Erwin 2001, 104, 122, 175.)

Saadaksemme ne ihmiset tekemään ympäristötekoja, jotka eivät niitä muutoin tee, on tärkeää kiinnittää huomiota sellaisiin kohtiin, mistä nämä ihmiset saavat asiaan liittyen mielihyvää ja kokevat nautintoa. Puohiniemen (2002) mukaan myöskään sellaisilla ihmisillä, jotka tekevät runsaasti ympäristötekoja ei ympäristöarvo ole korkeimmalla sijalla arvoasteikossa. Ympäristöystävällinen toiminta ei ole ensisijainen motiivi toiminnalle, vaan jotkin muut asiat ohjaavat toimintaa. Ihmisten toissijaiset motiivit ympäristöystävällisessä toiminnassa voivat olla esimerkiksi oman ympäristönsä puhtaana pitäminen tai rahan säästäminen. (Puohiniemi 2002, 222 – 224.)

Arvomuutoksia aiheuttavat tekijät voidaan ryhmittää muutamiin pääluokkiin:

- Informaatio, joka korostaa arvomuutoksen tiedollista luonnetta. Uusi informaatio voi vakuuttaa ihmisen siitä, että hänen käsityksensä tietyn arvon merkityksestä tai tarkoituksesta on väärä.
- Poliittinen ja ideologinen muutos, joissa korostuu aatteellisen opetuksen tai valmennuksen merkitys. Tällaisen asteittaisen muutoksen voivat aikaansaada esimerkiksi mainonta ja propaganda.
- Kyllästyminen, pettymys ja vastavaikutus. Seurauksena näistä arvo menettää kiinnostavuutensa tai kiihottavuutensa. Lisäksi sekin, että arvo on ollut hyväksytty jo jonkin aikaa saattaa aiheuttaa sen epäsuosion.

- Teknis-taloudellinen muutos ja muutos demografisissa tekijöissä. Nämä antavat mahdollisuuksia joidenkin aiemmin hyväksytyjen ideoiden kehittämiseen ja samanaikaisesti uhkaavat toisten toteutumista.

(Puohiniemi 2002, 77 – 78.)

Ihmisen elinympäristössään havaitseman ongelman nousemiseen merkitykselliselle tasolle vaaditaan että, toiset ihmiset näkevät ongelman yhtä vakavana, ja merkityksellisenä sekä vaativat ratkaisua siihen. Ongelmien nouseminen merkitykselliselle tasolle on usein vaikeaa, ja usein kohdataan vastustusta, koska toisten ihmisten ajattelua ei ole helppo muuttaa. (Haverinen 2006, 28.)

Kasvatuksella ja tiedon lisäämisellä halutaan edistää omaehtoista ympäristönsuojelua. Tiettyyn tavoitteeseen pyritään pääsemään kertomalla ongelmista, niiden syistä ja seurauksista sekä hoitokeinoista. Kasvatuksessa ei korostu pelkästään ongelmista tiedottaminen, vaan myös yleinen ympäristöön tutustuminen. Ympäristölle annetaan enemmän arvoa, mitä paremmin se tunnetaan. Tieto-ohjaus toimii, jos ihmiset saadaan muuttamaan toimintatapojaan. (Hakala & Välimäki 2003, 230.)

Haverisen (2006) haastattelemat helsinkiläiset nostivat lasten ja nuorten kasvatuksen sekä valistuksen puutteen ja laiminlyömissä elinympäristöongelmien perimmäiseksi syyksi. Monien haastateltavien vastauksissa ilmeni huolestuneisuutta siitä, etteivät vanhemmat näytä hyvää esimerkkiä lapsilleen elinympäristön huolehtimisesta. Kaupungistumiskehittämisessä vääränlaisena suuntauksen näyttäisi olevan se, ettei elinympäristön turmeltumiseen saisi puuttua. (Haverinen 2006, 116.)

Helsingin kaupungin näkökulmasta toimenpiteet roskaamista vastaan pitää kohdistaa nuoriin, joille roskaaminen on arkipäiväinen asia ja kuuluu elämään. Etenkin murrosikäisille nuorille, jotka vielä luovat omaa arvomaailmaansa olisi hyvä suunnata enemmän tietoa. Kasvatuksessa olisi tärkeää pystyä osoittamaan konkreettisin esimerkein, kuinka paljon hyvää voikaan saada aikaan, mikäli kaupungin puhtaanapidossa ei tarvitsisi suorittaa roskien keräämistä. (Haverinen 2008, 47.)

Ympäristökasvatus

Vuonna 1977 Unescon konferenssissa vahvistettiin ympäristökasvatuksen tavoitteet, joiden sisältöä voidaan pitää ajankohtaisena vielä tänä päivänä. Viisi keskeisintä ym-

päristöön liittyvää päämäärää ovat tietoisuuden, tiedon, taitojen, asenteiden sekä osallistumisen lisääminen ja vahvistaminen. Ympäristökasvatus on osa arvokasvatusta, ja sen tarkoituksena on kestävän kehityksen tukeminen. Valistuksen kohteena ovat kaiken ikäiset ja heidän elämäntapansa. Lisäksi tavoitteena on, että ihminen ymmärtää oman riippuvuutensa sekä vastuunsa ympäristöstä sekä maapallon luonnonvaroista. Hänen pitäisi pyrkiä suojelemaan ja säilyttämään luonnonvarat myös tuleville sukupolville. (Cantell & Larna 2006, 9; Kajanto 1992, 13; Suomen Unesco-toimikunta 1992, 17.)

Lukioissa on tavoitteena kasvattaa opiskelijoita osallistumaan, kantamaan vastuuta ja olemaan kriittisiä. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa puolestaan todetaan, että koulutuksen tulee edistää demokratiaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa kaikilla yhteiskunnan aloilla ja yleistä tasa-arvoa työpaikoilla. Kaikille ammatillisen koulutuksen aloille yhteisiä painotuksia ovat kestävän kehityksen edistäminen, kansainvälisyys, teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen, yrittäjyys, asiakaslähtöinen ja laadukas toiminta, kuluttajaosaaminen sekä terveydestä ja työsuojelusta huolehtiminen. (Cantell & Larna 2006, 18.)

Valistuskampanjointi

Yhtenä tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli markkinoida Jyväskylässä järjestettävää ”Sotkutonta päivää!”-kampanjaa, sekä siihen liittyvää nuorille suunnattua ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon”-kampanjaa. Tutkimuksesta saatuja tuloksia voidaan hyödyntää myöhempien nuorille suunnattujen kampanjoiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Valistuskampanjat ovat tehokas tapa vaikuttaa nuorten asenteisiin ja käytökseen.

Tietynlaiseen ympäristökäyttäytymiseen liittyviä asenteita voidaan muokata kampanjoilla. Kampanjoiden järjestämisessä on tärkeää käyttää apuna suunnitteluvaiheessa esitutkimuksia kuluttajien sen hetkisistä asenteista, ja millaista tietoa kuluttajat voivat sisäistää ilman vaikeuksia sekä se, että kuinka tärkeää tietty käyttäytyminen on tietyille kuluttajaryhmille. (Kajanto 1992, 75.)

Kampanjan markkinoinnin suunnittelussa voidaan hyödyntää yleistä teoriaa viestinnästä sekä markkinointiviestinnän suunnittelun eri vaiheisiin liittyvää tietoa. Viestinnässä viestin lähettäjän tavoitteena on vaikuttaa viestin vastaanottajaan, mikä edellyttää sitä, että lähettäjällä on kyky viestiä. On siis tunnettava kohderyhmä, jolle viesti lähetetään ja löydettävä sitä kautta oikea viestintäkanava sekä sanoma. (Vuokko 2003, 29.)

Kampanjan tehokkuuden takaa oikea ajoitus ja kanava. Kampanjaa varten tehty budjetti ja kampanjan tavoite vaikuttavat siihen, onko mainosten esittämiseen paras ajallinen vaihtoehto laskeva, nouseva vai tasainen. Mainonta voidaan keskittää tietylle ajanjaksolle tai se voi jatkua koko kampanjan ajan, mutta se voi olla myös katkonaista. (Lahtinen & Isoviita 2001, 201.)

Kampanjasuunnitelmat ovat osa markkinoinnin vuosisuunnitelmaa. Kampanjasuunnitelmaa voidaan pitää vuosisuunnitelman pienoismallina, sillä se sisältää samat ydinasiat kuin koko vuodeksi laadittu suunnitelma. Kampanjaan liittyvien toimenpiteiden ja aikataulun tulee siten niveltä vuosisuunnitelman vastaaviin osiin. Eroavaisuutta kampanjasuunnitelmassa on vuosisuunnitelmaan sen verran, ettei se kata yhtä laajasti markkinoinnin koko kenttää. (Anttila & Iltanen 2001, 375 – 376.)

Markkinointiviestinnän suunnittelu

Markkinointiviestinnän suunnitteluprosessissa on hyvä käydä läpi seuraavat kysymykset ja vaiheet:

1. Missä ollaan ja mitä voidaan tai pitäisi muuttaa eli määritellään ongelmat tai mahdollisuudet.
2. Mihin halutaan mennä ja mitä halutaan olla eli tavoitteiden määrittely.
3. Kenelle tai keille viestitään ja mitkä ovat viestien tavoitevaikutukset, toisin sanoen määritellään kohderyhmä(t).

(Vuokko 2003, 133.)

Viestinnällä haluttu muutos voi liittyä henkilön toimintaan, asenteisiin, tietoon tai käyttäytymiseen. Informaatiotavoitteiden tehtävänä on lisätä esimerkiksi tuotteen ja sen ominaisuuksien tunnettavuutta. Asennetason tavoitteena on puolestaan vaikuttaa asenteisiin, mielipiteisiin ja mielikuviin, mikä on vaikeampaa kuin pelkän tiedon ja-

kaminen. Asenteisiin vaikuttamisessa on tärkeää selvittää kohderyhmän nykyiset asenteet ja mielipiteet. Toiminnalliset tavoitteet vastaavat kysymykseen: mihin toimiin haluat viestinnän kohteen ryhtyvän. (Anttila & Iltanen 2001, 245 – 246.)

Markkinointiviestinnän suunnittelussa tulee huomioida muutamia seikkoja. Ensinnäkin kampanjaviestintää tulee välittää säännöllisesti ja tarpeeksi usein – viestin tulee olla tietoisukainen. Painetussa viestinnässä, esimerkiksi kampanjajulisteissa ei tule käyttää liikaa elementtejä vaan julisteen pitää olla selkeä ja sisältää myös tyhjää tilaa. Lisäksi on hyvä huomioida, että kuva aiheuttaa vastaanottajan aivoissa enemmän mielikuvia kuin sanat. (Savon ammatti- ja aikuisopisto 2008.)

Markkinointiviestintäkanavat

JAPA ry on käyttänyt ”Sotkutonta päivää!”- kampanjan markkinoinnissa useita viestintäkanavia. Kanavien valinnassa on kiinnitetty erityisesti huomioita siihen, että ne tavoittaisivat mahdollisimman suuren joukon nuoria sekä muita ikäryhmiä, mutta olisivat samalla taloudellisia. Käytettyjä kanavia ovat muun muassa erilaiset Internet-sivustot, lehdet ja infolehtiset.

Suomalaisille tärkeimmät joukkoviestimet ovat televisio ja sanomalehti, joita seuraa päivittäin noin 80 % suomalaisista. Radiota kuuntelee päivittäin 60 % suomalaisista ja aikakauslehtiä lukee noin 10 %. Edellä mainittujen perinteisten viestimien joukkoon on noussut Internet, jota vuonna 2006 käytti päivittäin 40 % suomalaisista. Internet on ainoa mainituista joukkoviestimistä, jonka käyttö on merkittäväällä tavalla lisääntynyt tällä vuosituhanella ja lisäksi on tärkeää huomata se, että Internetissä käytetty aika on pois muilta viestimiltä. (Puohiniemi 2006, 175.)

On tutkittu, kuinka paljon kunkin joukkoviestimen parissa vietetään aikaa, ja on havaittu, että tunteissa mitattuna television katselu leimaa kansamme ajankäyttöä hyvin voimakkaasti. Viikonloppuisin noin 90 % suomalaisista katsoo lähes tunnin ajan televisiota päivässä. Toiseksi ajankäyttö vertailussa tulee radion kuuntelu. Viikonloppuisin kuuntelu on vähäisempää, koska useimmiten radiota kuunnellaan työpaikalla. Kolmantena vertailussa on Internet, jota käytetään usein yli tunti päivässä ja neljäntenä sanomalehti, johon paneudutaan arkisin alle tunnin ajan, vaikkakin viikonloppuisin

pidempään. Tilanne on sama aikakauslehtien kohdalla. Tunteissa laskettuna Internetin käyttö vie selvästi aikaa muiden viestimien seuraamiselta. (Mts., 177.)

Erwinin (2001) mukaan viestintävälineet eroavat toisistaan siinä, että niissä korostuu joko kielellinen tai sanaton viestintä, ja ne vaikuttavat ihmisen eri aisteihin. Jotta suosittelevaviesti olisi mahdollisimman vaikuttava, on mietittävä halutaanko sen vaikuttavan näkö- vai kuuloaistiin. Valintaan vaikuttavat kohde, viesti ja viestin lähettäjä. (Erwin 2001, 123 – 124.)

Mediavalinnalla pyritään löytämään ne viestintävälineet, joilla mainostajan viesti saadaan vastaanottajalle mahdollisimman tehokkaasti ja taloudellisesti. Välineen valintaan tarvitaan taustatietoa eri välineistä ja niiden tehokkuudesta. Viestintävälinettä valittaessa on otettava huomioon myös se, että mainosväline säätelee sanoman sisältöä. Esimerkiksi televisiossa mainosaika on lyhyt, mutta sen avulla tavoitetaan ihmiset laajemmin. Sanoma- ja aikakausilehdissä viestin lähettäjä voi halutessaan käyttää useamman sivun mainostamiseen. (Anttila & Iltanen 2001, 275.)

Viestintävälineistä sanomalehti on uutispitoisempi kuin useat muut mainonnanvälineet. Se myös ilmestyy tiheään, joten lehden sisältämä tieto on tuoretta. Toisaalta tiheä ilmestyminen tekee sanomalehden tarjoaman tiedon nopeasti vanhaksi. Aikakausilehdet ovat mainostajan kannalta hitaampia kuin sanomalehti, koska aikakausilehdet ilmestyvät harvemmin. (Mts., 276.)

Sähköisistä viestintävälineistä televisio on mainonnan lähteenä intiimi ja se vaikuttaa tehokkaasti äänen sekä liikkuvan kuvan takia. Teknisesti mainonta television kautta on hidasta, koska mainoksen tuottaminen vie aikaa, mutta television kautta lähetetty mainos on kuitenkin nopeavaikutteinen ja ajallisesti joustava. Viestintävälineistä radio on kansainvälisin. Mainonta radion kautta saattaa menettää tehokkuuttaan, koska radiota käytetään paljon taustakuunteluun. Vanhojen sähköisten viestintävälineiden rinnalle noussut Internet on levinnyt nopeasti. Syynä tähän voidaan pitää tietoverkon helppokäyttöisyyttä, edullisuutta sekä riippumattomuutta niin ajallisesti kuin maantieteellisesti. (Anttila & Iltanen 2001, 277 – 279.)

Vanhin mainonnan muodoista on ulkomainonta. Ulkomainontaa ovat kaikki julisteet, kyltit, valomainokset sekä mainokset liikennevälineissä. Ulkomainonta on suhteellisen

rajallista, vaikka se on muuten mainontana joustava ja mainostaja voi valita alueen, jossa haluaa mainostaa. Ulkomainontaa rajoittavia tekijöitä on muun muassa se, että julisteessa voidaan käyttää vain vähän tekstiä ja julisteessa olevan kuvan tulee olla selkeä. (Mts., 278.)

WOM (word of mouth)- viestintä on vertaisviestintää. Informaatiolähteistä WOM on luetettavin ja vaikuttavin, koska viesti on tullut vastaanottajan mielestä luotettavasta lähteestä. Parhaimmillaan WOM toimii tehokkaasti ja välittää tavoitteiden mukaista informaatiota. WOM on kuitenkin kaksiteräinen miekka, sillä sen vaikutukset voivat olla myös negatiivisia. (Nikmo 2008.)

3 ROSKAUS YMPÄRISTÖONGELMANA

Ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan kemikaalien, jätteiden ja roskien aiheuttamaa negatiivista ympäristötilan muuttamista. Ympäristön pilaantuminen voi tapahtua maaperässä, pohjavedessä, vesistöissä tai niiden pohjasedimenteissä, alueen maisemassa, alueella oleviin rakennelmissa tai elollisessa luonnossa. Roskausasioissa sovelletaan jätelakia ja sen toteutumista valvoo kunta. (Tuomainen 2006, 33.)

Vuonna 1993 asetetussa jätehuoltolaissa roskaus ja roskaajan velvollisuudet ovat määriteltä seuraavasti:

”Ympäristöön ei saa jättää roskaa, likaa eikä käytöstä poistettua konetta, laitetta, ajoneuvoa, alusta tai muuta esinettä siten, että siitä voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle, epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä tai niihin rinnastettavaa muuta vaaraa tai haittaa.” (Jätehuoltolaki, 4 luku, 19§ roskaamiskielto)

”Roskaaja on velvollinen puhdistamaan roskaantuneen alueen. Roskaajana pidetään myös huvi- tai muun sellaisen tilaisuuden järjestäjää, jos ympäristö roskaantuu tilaisuuden seurauksena. Jos roskaajaa ei saada selville tai tavoiteta taikka jos roskaaja laiminlyö puhdistamisvelvollisuutensa ja kysymys on yleisen tai yksityisen tien alueesta taikka sen vier- tai liitännäisalueesta, rautatiealueesta, yleisen ulkoilu- tai moottorikelkkailurei-

tin alueesta, yleisestä ulkoilu- tai virkistysalueesta taikka muusta näihin rinnastettavasta yleisesti käytettäväksi tarkoitettusta alueesta tai alueesta, jolla on voimassa asemakaava, on roskaantuneen alueen haltija ja yleisen ulkoilu- tai moottorikelkkailureitin alueella sen pitäjä velvollinen puhdistamaan alueen.” (Jätehuoltolaki, 4 luku, 20§ roskaantuneen alueen puhdistamisvelvollisuus)

Roskausta on pidetty usein vähäpätöisenä asiana ja siihen on liitetty ajatus, ettei yksi roska pahaa tee. Etenkin sellaisissa tilanteissa, jos roska-astiaa ei löydy tarpeeksi läheltä kyllästytään, eikä viitsitä kantaa roskaa mukana pitkää matkaa. Roskan mukana kuljettaminen saattaisi joissain tapauksissa sotkea vaatteet, mitä halutaan välttää. Täynnä oleva ja likainen roska-astia ei myöskään houkuttele tyhjentämään roskia siihen, ennemmin roskat jätetään roska-astian viereen. (Haverinen 2008, 24.)

Tärkeimpänä roskauksen syynä ovat välinpitämättömyys ja ajattelemattomuus. Suomalaiset ovat alkaneet toistuvasti rikkoa siisteyteen ja huolellisuuteen liittyviä ihanteita. Jokakeväinen ongelma, kuten koirien jätökset ilmentävät parhaiten ihmisten leväperäisyyttä ja edesvastuuttomuutta. Roska-astioiden vähäisellä määrällä tai riittämättömyydellä on vähäisempi merkitys kuin ihmisten välinpitämättömyydellä, vaikka se nähdään myös osana ongelmaa. Roska-astioita pitäisi olla lisää ja ne tulisi sijoittaa riittävän lähelle, mutta niistä ei ole hyötyä, jos roskaukseen suhtaudutaan välinpitämättömästi. (Haverinen 2006, 25, 98 – 99.)

Jyväskylän kaupungin katu- ja puisto-osaston ylläpitohortonomi Ylitalon (2008) havainnon mukaan koirankakan keräämisvelvoite on lisännyt puistoissa sijaitsevien roskaöpöntöihin kertyvän jätteen määrää. Tästä huolimatta koirankakkoja löytyy aivan liikaa joka puolelta, etenkin keväisin. Koirien omistajien joukossa esiintyy vielä liian paljon piittaamattomuutta, mikä näkyy jätösten keräämättä jättämisinä. (Ylitalo 2008.)

Ihmiset käyttävät nykyisin enemmän yhteisiä alueita, kuten toreja ja puistoja virkistykseen ja vapaa-ajanviettoon. Mukana näille alueille tuodaan kertakäyttöisiä pakkauksia, joita käsitellään käytön jälkeen huolimattomasti ja se kuvastaa selkeästi nykyihmisen suhdetta ympäristöön. Edellä mainittujen paikkojen lisäksi helsinkiläiset havaitsivat Haverisen (2008) tutkimuksen mukaan eniten roskausta yleisötahtuma-

alueilla, linja-autopysäkeillä, metroasemilla, uimarannoilla ja leikkipuistoissa sekä satama-alueilla. Roskausta pidetään elinympäristöongelmana, jossa korostuu yksilön vastuu ja huolehtiminen yhteisestä elinympäristöstä. (Haverinen 2008, 10, 19.)

Jyväskylässä roskaa kertyy eniten juhlapyhien ja isojen tapahtumien yhteydessä, joten joidenkin tapahtumien takia on suunniteltava siivoustoimenpiteet etukäteen. Tällaisia ajankohtia ovat esimerkiksi uusi vuosi, vappu ja toukokuun viimeinen viikonloppu. Tapahtumia, joissa roskaa kertyy runsaasti ja jolloin tarvitaan tehostettua siivousta, ovat muun muassa Neste Oil ralli, Kuninkuusravit, Kalevan Kisat, Sataman Yö, Yläkaupungin Yö ja Jyväskylän Kesä. Tapahtumanjärjestäjät veloitetaan keräämään roskat tapahtuma-alueelta, mutta koko kaupungin roskaantuminen lisääntyy tapahtumien aikana. (Tillgren 2008; Piispanen 2008.)

Roskaisimpia alueita Jyväskylässä ovat edustuspuistot johtuen piknik-oleilun määrän kasvusta puistoissa. Koulujen lähiympäristöt ovat keväisin myös erittäin roskaisia, ja yleisin roska tässä ympäristössä on karamellipaperi. Voidaan sanoa, että Jyväskylässä omakotialueet ovat siistimmässä kunnossa kuin kerrostalolähiöt. Valituksia ympäristön sotkuisuudesta tulee Jyväskylän kaupungille arviolta 10 – 20 kappaletta vuodessa. Valituksia tekevät ovat yleensä iäkkäämpiä henkilöitä ja valitukset kohdistuvat yleensä kiinteistöjen lähialueisiin sekä puistoihin. (Tillgren 2008; Ylitalo 2008.)

Pahiten roskaava ikäryhmä Jyväskylässä on arvioiden mukaan 12 – 25- vuotiaat nuoret. Nuoret aikuiset roskaavat eniten yleisillä alueilla kuten puistoissa, ja tyypillisimmät heidän maahan heittämänsä roskat ovat tupakantumpit, pitsalaatikat, hampurilaispaperit, sipsipussit, tupakka-askit, purukumit sekä mäyräkoiran kuoret. Keski-ikäiset omakotiasukkaat ovat toinen suuri ryhmä, jonka on havaittu roskaavan paljon. He roskaavat pääsääntöisesti metsissä ja heidän epäillään tuovan sinne esineitä, joista jäteasemalla joutuisi maksamaan jätteenkäsittelymaksun. Tällaisia esineitä ovat esimerkiksi kiuaskivet, kodinkoneet, muuttokuormat ja polkupyörän rungot. Lisäksi he tuovat metsään mukanaan myös puutarhajätettä, jonka uskovat maatuvan luonnossa ja eväsretken pakkauksia. (Tillgren 2008; Piispanen 2008; Ylitalo 2008.)

Helsingissä suhtautuminen julkisten alueiden roskaukseen oli huolettomampaa kuin omaan yksityiseen pihaan. Julkisista alueista etenkin kaupungin puistoissa ja ulkoilualueilla roskaus oli yleistä. Helsinkiläiset suhtautuvat omaan ja toisten roskaukseen eri

tavoin. Toisten luontoon heittämät roskat herättävät negatiivisia tunteita, mutta omaa käyttäytymistä ei edes huomata. (Haverinen 2006, 114; Haverinen 2008, 10.)

Yhteisten normien ja sääntöjen rikkominen käynnistää helposti ketjureaktion, joka ilmenee erityisesti laittomien kaatopaikkojen syntymekanismeissa. Kun johonkin paikkaan luonnossa alkaa ilmestyä roskia, jätteitä tai muuta romua, ne houkuttelevat ihmisiä toimimaan leväperäisesti. Ihmiset saattavat kokea vähemmän syyllisyyttä, koska joku toinen on ehtinyt käydä nakkaamassa roskia ennen häntä. (Haverinen 2006, 102.)

Toisten ihmisten roskaus herättää ärtymystä ja suuttumusta. Se saattaa myös masentaa ja aiheuttaa jatkuvia pettymyksen tunteita. Roskaajan käyttäytymistä ihmetellään syvästi ja syinä käytökselle etsitään yhteisöllisyyden rapautumisesta, kasvatuksen ja sivistyksen puutteesta sekä suomalaisten kypsymättömyydestä kaupunkilaisina. (Haverinen 2008, 24.)

3.1 Jokainen meistä on vastuussa roskan määrästä

Roskaajalle huomauttaminen on suorin keino puuttua roskaamiseen, mutta niin harvoin tehdään, koska siinä koetellaan kaupunkielämään liittyviä käyttäytymissääntöjä. Kaupunkilaisilla on siksi korkea kynnys puuttua toisten tekemisiin, mikä tekee vaikeaksi roskaamisesta huomauttamisen. Huomauttaminen saattaa ajaa esimerkiksi ikävään sanaharkkaan roskaajan kanssa. Tilanteessa niin roskaaja kuin siitä huomauttava henkilö voivat kokea tilanteen nolona ja riski menettää kasvonsa korostuu molemmilla osapuolilla. Etenkin tuntemattomalle henkilölle huomauttaminen koetaan vaikeammaksi, kuin asiasta sanominen tuttavalle. Yleisötapauksissa vuorovaikutus voi olla tuntemattomienkin kanssa normaalia läheisempää, jolloin huomauttaminen voi toimia luonnostaan, jos vuorovaikutus on rennompaa. (Haverinen 2006, 63 – 65; Haverinen 2008, 30 – 31.)

Roskausongelmaan puuttumista keräämällä toisten jättämiä roskia saatetaan pitää tiukkapipoisena toimintana ja roskien kerääjä voi kokea joutuvansa naurunalaiseksi. Roskien keräämiseen liittyvä sosiaalinen kynnys sekä vastustamisen selättäminen vaatii vahvaa uskoa omaan asiaan sekä rohkeutta. Puuttumattomuutta voidaan selittää myös sillä, että ihmiset haluavat pestä kätensä toisten jättämistä roskista, koska he

kokevat ne ikävinä ja likaisina asioina. Huomauttaminen roskaajalle roskauksesta on hyvä esimerkki siitä, miten toisten asioihin ja tekemisiin puuttuminen koetaan syyllistävänä. (Haverinen 2006, 65, 67.)

Tilanteet, joissa roskauksesta voitaisiin huomauttaa liittyvät esimerkiksi tuttavapiirissä tapahtuneeseen roskaukseen. Yleisötapauksissa halutaan vähiten puuttua toisten roskaukseen ja asia jätetään helposti sikseen. Positiivisen ympäristövalistuksen ja asennekasvatuksen kannalta tärkeä huomio on se, että tuttaville roskauksesta huomauttaminen on helpompaa. Yleisötapauksissa tuttavan kannustaminen roskien korjaamiseen on hyvä keino roskien vähentämiseksi. (Haverinen 2008, 37.)

Kaupunkilaiset voivat halutessaan tehdä pieniä tekoja ympäristön hyväksi. He voivat esimerkiksi liittyä Roska päivässä–liikkeeseen, jonka jäsenet pyrkivät keräämään päivittäin ainakin yhden roskan, yleensä omasta lähiympäristöstään. Lisäksi toivotaan, että jäsen rekrytoisi mukaan ainakin yhden uuden kannattajan. Liike on perustettu Vuonna 2000 Helsingissä ja nykyisin se toimii kaikkialla Suomessa ja on saanut jäseniä myös ulkomailta. (Roska päivässä–liike 2008.)

Haverisen (2006) tutkimuksesta kävi ilmi, että helsinkiläisten mielestä kaupunkilaisten tulisi ymmärtää pitää kaupunki siistinä. Yhteiskunnan voimavarat säästyisivät muiden tarpeellisten sekä tärkeiden asioiden hoitamiseen, ja yhteiset verorahat saataisiin käytettyä, johonkin muuhun, kuin sotkujen siivoamiseen, ja ylimääräiseen puhtaanapitoon. Tarvittaisiin uudenlaista valistusta ja kasvatusta, jotta kaupunkilaiset oppisivat kantamaan vastuuta elinympäristöstään. Yhteiskunnan ja kaupungin tulisi tukea yksilöllistä vastuun kantamista elinympäristöstä esimerkiksi tekemällä jätteiden käsittelyn kaikille mahdollisimman helpoksi. (Haverinen 2006, 120 – 121.)

Vastuu elinympäristön pilaamisesta halutaan usein vierittää yhteiskunnalle tai kaupungin viranomaisille. Roskaajat ja muut elinympäristön pilaajat tuntuvat ajattelevan siten, että merkitystä on vain sillä, että roskista pääsee eroon mahdollisimman helposti ja vaivattomasti. Tällaisessa ajattelutavassa korostuu omanedun tavoittelu, joka koituu lopulta yhteistä tai yleistä etua vastaan. (Mts., 113.)

3.2 Taloudelliset ja hallinnolliset vaikutuskeinot roskauksen ehkäisemisessä

Ympäristönsuojelun hallinnalliset sääntelykeinot voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen on käskytyks ja valvonta, toinen taloudelliset kannustimet ja kolmas muihin välineisiin perustuvat keinot. Taloudellisia ohjauskeinoja käytettäessä voidaan esimerkiksi etsiä ”syyllinen” ja pakottaa hänet kohtamaan tekojensa vaikutukset. Taloudellisia kannustimia käyttäen ympäristöä koskevat tavoitteet ovat usein saavutettavissa yhteiskunnan näkökulmasta kustannustehokkaasti. Edellä mainituista keinoista käskytyks eli hallinnollinen sääntely on ollut perinteisesti suosituin. (Powell 1992.)

Tulokkaan mukaan vuonna 2002 osa suomalaisista hyväksyi taloudellisten ohjauskeinojen käytön, ja he olivat huolissaan ympäristöön kohdistuvasta kuormituksesta sekä luonnon monimuotoisuuden vähenemisestä maailmanlaajuisesti ja kansallisesti. Suomalaiset olivat valmiita maksamaan korkeampia hintoja ja veroja sekä hyväksyvät elintonsa laskun, jos se tuntuu tarpeelliseksi luonnon suojelun kannalta. Lisäksi he pitivät itseään vihreänä kuluttajana. Heitä huolestutti myös tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet maapallolla. (Tulokas 2002, 33, 43.)

Helsingiläisten mielestä vastuu kaupungin siisteydestä kuuluu niin asukkaille kuin kaupungillekin. Valtaosa heistä on sitä mieltä, että roskaukseen ja siivottomuuteen voidaan vaikuttaa. Kuntalaisten mielestä valistus ja siisteyteen kannustaminen on tehokkaampaa toimintaa roskauksen vähentämisessä kuin syyllistäminen ja holhous. Esimerkiksi sakottaminen ei ole yhtä kannattavaa kuin kannustaminen ja valistus. Yhteiskunta voisi tehdä roskista eroon pääsemisen helpommaksi, koska se kannustaisi kansalaisia huolehtimaan roskistaan. Lisäksi romut ja jätteet pitäisi saada viedä ilmaiseksi niille tarkoitetuille keräyspaikoille. Haverisen haastateltavat pitivät juuri laittomien kaatopaikkojen syntymistä kapinointina yhteiskuntaa vastaan (Haverinen 2008, 28, 46; Haverinen 2006, 115.)

Roskaus herättää runsaasti julkista keskustelua etenkin keväisin, kun ihmiset alkavat viettää aikaa puistoissa. Helsingissä on erilaisten kampanjoiden avulla pyritty vaikuttamaan roskauksen vähentämiseen, mutta vähäisten vaikutusten takia on alettu harkita sakottamista ja valvonnan tehostamista. (Haverinen 2008, 9.)

Haverisen (2008) mukaan roskista huolehtimiseen voidaan vaikuttaa parhaiten positiivisella ympäristövalistuksella ja asennekasvatuksella. Toiseksi parhaana keinona mainittiin roska-astioiden määrän tuntuva lisääminen ja suurentaminen. Kolmantena keinona oli roskauksesta sakottaminen sekä tiukka valvonta. (Mts., 40.)

Roskauksen ehkäisemiseksi kuluttajat toivovat myös suurempia jäteastioita ja siistimpiä jätteiden keräyspisteitä. Ylitsepursuavat roska-astiat koetaan erittäin negatiivisesti. Jäteastioille toivotaan lisää tyhjennyskertoja ja jätteiden vastaanottokeskuksille pidempiä aukioloaikoja. (Kaipainen 2006, 36 – 37)

Helsingissä päättäjät ovat pitkään pohtineet keinoja kaupungin puhtaana pitämiseksi. Valistuskampanjat on koettu hyödyttömiksi, joten keinoja, kuten sakottamista roskauksesta on alettu harkita. Ehdotuksissa on myös mainittu, että pysäköinninvalvojille sallittaisiin oikeus sakottaa ihmisiä roskauksesta. Tällä hetkellä pelkästään poliisilla on valtuudet antaa sakkorangaistus roskauksesta. (Pyykkönen 2008.)

Poliisi pitää roskauksesta sakottamista vaikeana, koska roskaajan osoittaminen jälkikäteen on työlästä. Tarvittaisiin myös lainsäädännöllisiä uudistuksia, jotta sakottaminen olisi mahdollista. Tämän toimenpiteen toteuttamiseen ovat monet helsinkiläiset kansanedustajat valmiita. Tällä hetkellä vähäisestä roskauksesta voi saada 50 €rikesakon, mutta tätä keinoa käytetään tiedettävästi vähän. (Mts., 2008.)

Helsingissä on syksyllä 2008 Puhuva roskis -kampanja, jossa roskapöntöt tervehtivät eri tavoin kaupunkilaisia, jotka heittävät roskansa niihin. Kampanjan aikana Helsingin keskustassa on neljä puhuvaa roskapönttöä, jotka tervehtivät tunnettujen henkilöiden äänillä. Jäteastiat eivät eroa ulkonäöltään muista roska-astioista, ja tarkoituksena onkin yllättää kaupunkilaiset hausalla tavalla. Kampanjan aikana interaktiiviset jäteastiat vaihtavat paikkaa noin kerran viikossa. (Puhuva roskis 2008.)

Uudessa Etelä-Walesissa on toimittu roskauksen estämiseksi esimerkiksi sakottamalla, vähentämällä mainosmateriaalia, joka päättyy helposti roskaksi sekä järjestämällä kampanjoita, joilla lisätään ihmisten tietoisuutta roskaamisen seurauksista. Roskauksen vähentämiseen on pyritty myös lisäämällä hallituksen ja neuvostojen mahdollisuuksia puuttua roskaajien toimintaan ja estää roskausta. (NWS Litter Report 2006.)

Iso-Britannian asukkaat kannattavat roskauksesta sakottamista, mutta eivät ole valmiita maksamaan sakkoja omasta roskauksestaan. Miesten asenteet roskauksesta sakottamiseen ovat negatiivisempia, kuin naisilla. Nuoret ovat suurin sakottamista vastustava ikäryhmä. Iso-Britanniassa sakon suuruus on 75 £ eli noin 95 € (Britain a nation of hypocritical "litter thugs" 2005; Smokers fined for throwing butts 2008.)

3.3 Roskaukseen puuttuminen Jyväskylässä

Roskauksen määrä on vähentynyt Jyväskylässä. Kehitykseen on vaikuttanut muun muassa grillikioskien lopettaminen, mikä on vähentänyt pikaruuan pakkauskääreiden osuutta katukuvasta. Lasinsirpaleiden määrä on myös pienenemään päin, mihin voidaan pitää syynä lasipullojen pienempää markkinaosuutta. Ylitalon (2008) mukaan tupakanpolto on vähentynyt huimasti viimeisen 10 vuoden aikana, mikä on vaikuttanut positiivisesti tupakantumppien määrään. Kuitenkin roskauksesta ja muusta ilkivallasta aiheutuvista kuluista olisi mahdollista säästää satoja tuhansia euroja vuosittain, joita voitaisiin käyttää tärkeämpiin tarkoituksiin. (Ylitalo 2008.)

Jyväskylän Aluetekniikan aluemestari Tillgrenin (2008), Ylitalon (2008) ja Jyväskylän kaupungin katu- ja puisto-osaston ylläpidon rakennuttaja Piispanen (2008) mukaan tärkeitä keinoja roskauksen vähentämisessä Jyväskylässä ovat erityisesti lapsiin kohdistuvan valistuksen määrän lisäys ja siivoustalkoiden järjestäminen. He perään kuuluttavat oppilaitosten ja kodin vastuuta asenteiden muokkaamisessa, mutta myös erilaisia kampanjoita pidetään tärkeinä. Roskauksen vähentämisessä roskapönttöjen tarkkaan harkitulla sijoittamisella on keskeinen rooli, ja sesonkiaikoina roskapönttöjen määrää tulee lisätä entisestään. Merkityksellisinä keinoina roskauksen vähentämiseksi mainitaan myös olutpakkauksista luopuminen, jäteaseman jätteenkäsittelymaksun pienentäminen tai poistaminen kokonaan huonekaluilta ja kodin elektroniikalta. Jäteasema tulisi pitää auki iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin ihmiset voisivat helpommin tuoda jätteensä asianmukaiseen käsittelyyn. Jyväskylässä koiranjätöspussit voi jättää kaikkiin kaupungin roskapönttöihin. (Tillgren 2008; Ylitalo 2008; Piispanen 2008.)

Piispanen (2008) korostaa, että vastuu roskauksen vähentämisessä on meillä kaikilla. Päättäjät voivat kuitenkin ohjailla pakkausmateriaalien käyttöä ja kierrätystä järkevämpään suuntaan esimerkiksi erilaisilla ympäristöveroilla. Jokainen meistä tekee itse

päätöksen heittääkö roskan maahan, tai nostaako jonkun toisen heittämän roskan ja laittaa sen roskapönttöön. (Piispanen 2008.)

4 NUORET JA YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruudessa suhde fyysiseen minään, omiin ajatuksiin ja mielipiteisiin sekä muihin ihmisiin on suurten muutosten edessä. Maailmankuva alkaa jäsentyä, mikä on seurausta nuoren kasvaneesta kiinnostuksesta ympäröivään todellisuuteen. Oma lähiympäristö ei ole enää se tärkein elinympäristö, vaan nuoret hakeutuvat omanlaistensa ympäristöjen ja ihmisten läheisyyteen. Liikkumisen reviiri on laaja. (Vilkko-Riihelä 1999, 243.)

Aikaisemmin nuori on joutunut tottelemaan muiden käskyjä. Nuoruudessa tämä eräänlainen ulkoinen pakko ja sitä vastaan kapinointi muuttuu sisäistetyiksi arvoiksi ja asenteiksi. Nuoren asenteet ja arvot saattavat myötäillä valtakulttuurin arvoja ja toisten mielipiteitä. Tästä huolimatta nuori kykenee kuitenkin entistä paremmin arvioimaan omia näkemyksiään. (Mst., 243.)

Vilkko-Riihelän käsitys nuoruuden ikävaiheesta mukailee perinteistä jaottelua, jonka mukaan nuoruus jaetaan varhaisnuoruuteen (12 – 16 vuotta), nuoruuden keskivaiheeseen (16 – 19 vuotta) ja myöhäisnuoruuteen (19 – 25 vuotta). Wiik (2005) puolestaan sijoittaa nuoruuden ikävuosien 13 – 17 väliin. Tätä vanhemmat eli 18 – 24-vuotiaat ovat Wiikin mukaan nuoria aikuisia. Vilkko-Riihelä puolestaan määrittelee tämän nuoruuden ikävaiheen myöhäisnuoruudeksi. (Vilkko-Riihelä 1999, 243, 249; Wiik 2005, 17.)

Nuoren seestymiskaudessa eli keskivaiheessa alkaa identiteetin muotoutumisen prosessi. Identiteetin kehitys ei pääty nuoruudessa, vaan se jatkuu vielä aikuisuudessa. Nuorten kokema epävarmuus itsestä korostuu usein teoissa, jotka ovat äärimmäisyyksiin meneviä ja yleisten normien vastaisia. Elämäntavoitteena nuorella on tuntee yhteenkuuluvuutta ja löytää arvot, joita voi noudattaa omassa elämässä sekä saavuttaa elämän mielekkyyttä. (Vilkko-Riihelä 1999, 249.)

Myöhäisnuoruuden aikana nuoren maailmankuva selkenee ja identiteetti löytyy. Eettiset ja moraaliset kysymykset, arvot sekä asenteet eivät ole enää ulkokohtaisia ja muita mukailevia, vaan nuori on ratkaissut kantansa moniin elämän peruskysymyksiin. Selviytyäkseen arvoviidakossa nuoren on asennoiduttava uudella tavalla ja sopeuduttava muutokseen esimerkiksi hyväksymällä hänen arvoistaan poikkeavat arvot. Suurella osalla nuorista arvomaailma vaihtelee tilanteen mukaan. Joissakin asioissa voidaan olla hyvin vapaamielisiä ja joissakin puolestaan perinteisiä. (Mts., 253.)

Nuoret aikuiset ovat itsenäisiä, he ovat tehneet koulutuksen suhteen valintoja, ja elämäntyylliset kysymykset ohjaavat nuoria jatkosuunnitelmien teossa. Monet ovat jo muuttaneet pois kotoaan, mutta osa asuu vielä vanhempiansa kanssa. Nuoret aikuiset ovat usein opiskelijoita tai juuri saaneet opintonsa päätökseen. (Wiik 2005, 17.)

Nuoruus on pidentynyt ja nuoruuden merkitys ihmisen elinkaareissa on kasvanut. Nuoruudessa hankitut ammatilliset, sosiaaliset ja kulttuurilliset kompetenssit määrittävät ihmisen yhteiskunnallisen toimintakyvyn kehittämisedellytyksiä. 2000-luvulla ihmisen elämässä korostuu valmius elinikäiseen oppimiseen. (Puuronen 2006, 219.)

Nuoret elävät osana nykyajan kulttuuria ja yhteiskuntaa. Yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset muutokset rajaavat monin tavoin nuorten kehitystä, ajattelua, toimintaa ja valintoja. Yksi merkittävä yhteiskunnallinen muutoslinja liittyy perheeseen. Perheen merkitys nuorten ajankäyttöä säätelevänä ympäristönä on vähentynyt. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurminen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 156.)

Yhteiskunta suuntaa nuoruuteen ja nuorisoon entistä enemmän odotuksia. Nuoret itse eivät ole kuitenkaan valmiita toimimaan yhteiskunnan odottamalla tavalla. Heillä ei ole riittävästi motivaatiota menestyä instituutioissa, joita yhteiskunta pitää yllä nuoria varten. (Puuronen 2006, 219.)

Tähän opinnäytetyöhön kohderyhmäksi valittiin nuoret ja tarkemmin sanottuna jyvaskyläläiset toisen asteen opiskelijat. Nuoret valittiin kohderyhmäksi, koska tähän elämänvaiheeseen kuuluu asenteiden muokkaantuminen ja vakiintuminen. Tämän päivän nuoret rakentavat tulevaisuuden maailman, joten on tärkeää, että heidän asenteensa ovat ympäristöystävälliset. Toisena syynä valita nuoret kohderyhmäksi oli se, että

heidän asenteitaan ja käyttäytymistään roskaukseen liittyen ei ole aiemmin Jyväskylässä tutkittu.

Nuorten suhde ympäristöön ja roskaukseen

Autio (2006) tekemän tutkimuksen mukaan nuoret uskovat, että pienet ympäristöteot ovat merkityksellisempiä kuin suuret. Nuorten ympäristöystävällinen käyttäytyminen rakentuu pitkälti jätteiden lajittelun ja kierrättämisen sekä ympäristöystävällisten tuotteiden suosimisen ympärille. Nykynuoret eivät siis pidä vihreää käyttäytymistä radikaalina toimintana, vaan se on ennemmin arkisia valintoja. Nuoret ovat kasvaneet yhteiskunnassa, jossa vihreät käytännöt ovat olleet olemassa koko heidän elämänsä ajan, joten käyttäytymiseen liittyvä vihreys on normaalia toimintaa. (Autio 2006, 72, 49.)

Nuorten puheista välittyvät vihreät arvot, mutta heiltä usein puuttuu halu toimia ympäristövastuullisesti. Nuoret pitävät yksittäisen ihmisen tekemien valintojen vaikutuksia vähäisinä ja juuri se vaikuttaa haluun toimia vastuullisesti. Roskaamattomuus on nuorten mielestä vaivattomin ympäristöteoista. Roskaus on sidoksissa myös jätteiden lajitteluun ja kierrättämiseen, koska jätteistä eroon pääseminen ei ole pelkästään jätteiden heittämistä luontoon. Tosin nuoret tarkoittavat roskauksella pääsääntöisesti roskien heittämistä maahan tai ulos autosta. (Mts., 54, 66.)

Yksi keskeisistä esteistä nuorten vihreälle käyttäytymiselle on sukupuoli. Nuorten miesten on hyväksyttävä omaksua ei- vihreä käyttäytyminen, sillä heiltä ei odoteta sen tyyppistä toimimista. Nuoriin naisiin puolestaan liitetään helposti ”pehmeät” eli vihreät arvot ja heidän oletetaan tuntevan syyllisyyttä, jos oma käyttäytyminen ei ole vihreiden arvojen mukaista. (Mts., 73.)

Nuorten ympäristövastuullisuutta pyritään parantamaan koulutuksen avulla toisen asteen oppilaitoksissa. Lukioissa tämä on huomioitu siten, että opetuksessa pyritään antamaan opiskelijoille valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Ympäristökysymykset ovat esillä erityisesti biologian ja maantiedon oppiaineissa. Ammattiopistoissa ympäristökasvatus sisällytetään kaikkeen opetukseen ja oppilaitoksen toimintaan. Tavoitteena on luoda myönteisiä asenteita ja sitoutumista toimia kestävän kehityksen puolesta opiskelussa,

työssä ja kansalaisena. Opetuksessa tavoitteena on, että opiskelija tietää ympäristön tilasta, siihen vaikuttavista tekijöistä, toimialansa ympäristövaikutuksista ja omaksuu ympäristömyönteiset toimintatavat. (Lukion opetussuunnitelma 2008; Maakunnallinen ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmakokonaisuus 2008.)

5 TUTKIMUKSEN KULKU

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa jyväskyläläisten nuorten asenteita roskausta kohtaan ja sitä, miten asenteet heijastuvat käytökseen. Tutkimus on rajattu jyväskyläläisiin toisen asteen opiskelijoihin, sillä he edustavat tutkittavaa kohdetta. Työn tavoitteena on saada vastaus tutkimusongelmaan ”*Millaisia ovat jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen?*”. Lisäksi tavoitteena on, että tutkimustuloksia voidaan hyödyntää nuorille suunnattujen kampanjoiden järjestämisessä. Hypoteesina oli käsitys, että nuorten suhtautuminen roskaukseen on välinpitämätöntä. Oletettiin myös, että asenteissa ja käyttäytymisessä on eroa, kun vertaillaan ikää, sukupuolta tai koulutusta.

Työssä on käytetty kvantitatiivista tutkimusotetta ja se on toteutettu tekemällä kyselyitä valituissa kouluissa. Kysely tehtiin kevään 2008 aikana ja vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 316 kappaletta. Kyselyyn vastasivat Jyväskylän lukioden ja ammatitopiston opiskelijat.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmiä ovat laadullinen ja määrällinen tutkimus. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on saada numeraalista tietoa, joka auttaa ilmiön tai asian ymmärtämisessä. Laadullisen tutkimuksen tietointressinä on saada tietoa, joka auttaa ilmiön tai asian ymmärtämisessä. Tutkimusmenetelmän valinta liittyy kysymykseen tietointressistä. Tietointressi vastaa kysymykseen, millaista tietoa tutkimuksella halutaan saada. Kysymys ei kuitenkaan ole siitä, millainen tieto tutkijoita ylipäänsä kiinnostaa vaan kysymys asetetaan suhteessa tutkimusmenetelmiin. (Vilkka 2005, 49.)

Määrällinen tutkimusmenetelmä on hyvä valinta tutkimuksiin, joissa numeraalisesti halutaan kuvailla jotakin asiaa tai kuvailla, missä määrin jokin asia on muuttunut, tai missä määrin jokin seikka vaikuttaa johonkin toiseen seikkaan. Määrällisessä tutkimuksessa on tavoitteena selittää ihmisen toimintaa numeraalisesti, kausaalisesti ja teknisesti. Täten määrällinen tutkimusmenetelmä on mahdollinen, jos tutkimusaineisto on muutettavissa mitattavaan ja testattavaan muotoon. Määrällinen tutkimus ei ole kiinnostunut poikkeavuuksista aineistossa, vaan ne karsiutuvat aineistosta pois. Kausaalisuus tietointressinä tarkoittaa, että aineistosta on löydettävissä syy-seuraus suhteita. (Mts., 50.)

Kvantitatiivisessa eli tilastollisessa tutkimusmenetelmässä tutkijan suhde tutkittavaan on etäinen, ja tutkija tarkastelee tutkittaviaan ikään kuin ulkopuolisena. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tutkimuskohteille pyritään antamaan sama puolueeton painoarvo. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Tutkimuksessa saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta ei kyetä riittävästi selvittämään asioiden syitä. Kvantitatiivinen tutkimus jää pinnalliseksi, koska tutkija ei pääse tarpeeksi syvälle tutkittavan maailmaan. (Aaltola & Valli 2001, 17 – 18; Heikkilä 2001, 16.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto kootaan luonnollisessa tilanteessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökohtana ei täten ole teorian tai hypoteesien testaaminen, vaan aineiston monisyinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullista tutkimusta tehdessä suositetaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelut. Tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksen mukaisesti, ei käyttämällä satunnaisotoksen menetelmää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 155.)

Opinnäytetyöhön valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska haluttiin saada numeraalista tietoa roskaamisilmiöstä. Kyselylomakkeessa oli yksi avoinkysymys, jonka vastauksia tulkittiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Ilmiötä ei ole tutkittu aikaisemmin Jyväskylässä, joten alustava kartoitus haluttiin tehdä mahdollisimman laajana, näin tulokset olisivat yleistettävissä kaikkiin jyväskyläläisiin nuoriin. Kyselylomake soveltui tähän tarkoitukseen parhaiten, joten tutkimus toteutettiin tekemällä kysely opiskelijoille. Otoskokotavoite oli yhteensä 200 – 300 vastaajaa. Ros-

kaukseen liittyvät asenteet on haasteellinen tutkimuskohde, sillä ihmisten asenteiden tutkiminen on yleensäkin vaikeaa.

Kyselylomaketutkimus

Kyselylomakkeen avulla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, mielipiteistä ja käsityksistä. Tämän lisäksi lomakkeessa voidaan pyytää arviointia tai perusteluja toiminnoille, mielipiteille tai vakaumuksille. Kyselyn kysymyksiä lähdetään rakentamaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelman pohjalta. Vasta kun tutkimusongelmat ovat tarkentuneet, aletaan kerätä aineistoa. (Aaltola & Valli 2001, 100; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 192.)

Kyselylomake on tyypillisin määrällisessä tutkimusmenetelmässä käytetty aineiston keräämisen tapa. Siitä käytetään myös nimitystä postikysely, informoitu kysely tai joukkokysely eli gallup, riippuen toteutustavasta. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyn kysymyksen ja vastaa siihen itse kirjallisesti. Tämä tapa kerätä aineisto soveltuu hyvin suurelle ja hajallaan olevalle joukolle vastaajia. Kyselylomakkeen etu on, että vastaaja jää tuntemattomaksi ja kyselylomaketta käytetäänkin silloin, kun käsitellään arkaluontoisia asioita. (Vilkkä 2005, 73 – 74.)

Kyselylomakkeen hyviä puolia on myös se, ettei tutkija vaikuta omalla olemuksellaan tai läsnäolollaan vastauksiin. Lomakkeeseen on myös mahdollista laittaa useita kysymyksiä, etenkin jos niihin on valmiit vastausvaihtoehdot. Kyselylomaketta voidaan pitää luotettavana, sillä kysymykset esitetään jokaiselle vastaajalle samassa muodossa. (Aaltola & Valli 2001, 101.)

Kyselylomakkeen huonona puolena on pidetty pientä vastaajien määrää. Lisäksi vastauslomakkeen palautuksessa voi tapahtua viiveitä. Uusintakyselyt ja viiveet vaikuttavat aina tutkimuksen aikatauluun ja nostavat myös kustannuksia esimerkiksi palkkojen muodossa. (Vilkkä 2005, 74.) Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen palautus ei ollut ongelma, koska vastaajat palauttivat täytetyt lomakkeet välittömästi vastattuaan. Vastauksia saatiin runsaasti, joten uusintakyselyille ei ollut tarvetta.

Kyselylomakkeen haittapuolena on, ettei aina voi olla varma, kuka lomakkeen on täyttänyt. Se on voinut olla joku muu kuin koehenkilö. Lisäksi vastaaja voi ymmärtää kysymykset tai vastata epätarkasti. Esimerkiksi pyydetessä valitsemaan yhden tärkeimmän tekijän vastaaja voikin valita neljä vaihtoehtoa. Aineiston keruun yhteydessä ei voida myöskään tehdä täydentävää havainnointia, kuten esimerkiksi haastattelun yhteydessä. Tutkimusaineiston kerääminen kyselylomakkeen avulla voi tapahtua sähköpostin ja Internetin välityksellä tai paikan päällä. Paikan päällä tehtynä kyselylomake toimii parhaiten, kun tutkimusongelma ei ole laaja ja tutkimuskysymykset ovat tarkkaan rajattuja. Tämä sopii tutkimuksiin, joissa vastaajat ovat jollakin tapaa rajattu joukko, esimerkiksi työpaikoilla ja messuilla. Vastausprosenttia voidaan parantaa myös tekemällä aineiston keruu esimerkiksi koululuokittain tai muuten olemassa olevien ryhmien rakenteita hyväksi käyttäen. (Aaltola & Valli 2001, 102; Vilka 2005, 75.) Opinnäytetyön aineisto kerättiin koulujen yleisissä tiloissa, jossa tavoitettiin mahdollisimman suuri joukko kohderyhmää. Vastaajien kanssa oltiin samassa tilassa, joten pystyttiin valvomaan, että jokainen vastasi kyselyyn itse.

Kyselylomakkeen rakennetta suunnitellessa tulee kiinnittää huomiota muun muassa sen pituuteen ja kysymysten lukumäärään. Tämä siksi, että, jos lomake on pitkä vastaajat jättävät helposti kokonaan vastaamatta tai vastaavat huolimattomasti. Lisäksi pitää kiinnittää huomioita lomakkeen ulkoasuun, selkeyteen, kysymysten loogiseen järjestykseen ja vastausohjeiden tarpeellisuuteen. Helpoimmat kysymykset tulisi sijoittaa lomakkeen alkuun. (Mts., 100.) Tässä opinnäytetyössä kyselylomake oli kaksipuolinen A4 arkki, sillä lomakkeesta ei haluttu liian pitkää. Ratkaisuun vaikutti se, että kysely tehtiin välitunneilla ja vastausaika oli siten rajallinen. Lomakkeesta pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä laittamalla siihen esimerkiksi tarkat vastausohjeet. Taustatietoja selvittävät kysymykset sijoitettiin lomakkeen alkuun, sillä ne olivat helpoimmat kysymykset.

5.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimukseen päätettiin ottaa mukaan jyvaskyläläisiä lukioiden ja ammattiopistojen opiskelijoita, koska tällöin tavoittaisimme kohderyhmän parhaiten. Sovimme, että järjestämme kouluilla infopisteen, jossa teemme kyselyitä ja samalla mainostamme ”Sotkutonta päivää” –kampanjaa ja ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoiran kuoret eivät kuulu luontoon” –juliste- ja ”Roskariimi” kirjoituskilpailuja. Vierailimme neljässä eri

lukiossa, jotka olivat Jyväskylän Lyseo, Cygnaeuslukio, Normaalikoulu ja Voionmaan lukio. Jyväskylän ammattiopistosta valitsimme kolme toimipistettä, jotka olivat Harjun toimipiste, Viitaniemen toimipiste ja Priimus.

Laadimme kyselylomakkeen (liite 1), jonka tarkoitus oli selvittää mahdollisimman kattavasti nuorten asenteita roskausta kohtaan ja miten ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Lomakkeessa oli sekä asenteita selvittäviä kysymyksiä että käyttäytymistä selvittäviä kysymyksiä. Lisäksi siinä oli avoimia kysymyksiä.

Päätimme, että koulujen infopisteissä olisi esillä kannettava tietokone, joka esittäisi diaesitystä kampanjasta. Lisäksi pisteessä olisi julisteita, kopiota kilpailusäännöistä sekä roskakollaasi. Roskakollaasin tarkoitus oli herättää opiskelijoiden mielenkiinto. (Kuvat 1 – 3.)

KUVA 1. Infopisteinen rekvisiittaa

Olimme JAPA ry:n kanssa yhteydessä valittujen koulujen henkilökuntaan, ja sovimme ajankohdat kiertueellemme. Tämän jälkeen lähetimme oppilaitoskiertueessa mukana oleville kouluille sähköpostitse tiedotteen (liite 5.), jossa kerroimme tarkemmin vierailumme tarkoituksesta ja aikataulusta sekä muista käytännön asioista. Lisäksi lähetimme postitse kaikille ”Sotkutonta päivää” –kampanjan piiriin kuuluvien koulujen äidin-

kielen opettajille kirjeen (liite 4.), jossa kehoitimme opettajia kannustamaan opiskelijoita osallistumaan ”Roskariimi”-kirjoituskilpailuun.

Viikkoa ennen kiertueen alkua veimme kouluille julisteet, joissa kerrottiin oppilaitoskiertueen aikataulu sekä mainostettiin juliste- ja kirjoituskilpailuja. Sovimme tiedotta- ja Terttu Nybergin kanssa, että Jyväskylän kaupunki lahjoittaa elokuvalippuja, joita arvotaan kyselyyn vastanneiden kesken. Näin saisimme opiskelijat kiinnostumaan kyselyyn vastaamisesta.

Kiertue toteutettiin kouluilla maaliskuun 2008 aikana. Olimme suunnitelleet menemme kouluille sellaisina kellonaikoina, että tavoittaisimme mahdollisimman paljon opiskelijoita ja heillä olisi aikaa vastata kyselyyn. Tällainen ajankohta oli ruokavälitunti. Viivymme kullakin koululla noin 3,5 - 4 tuntia, opiskelijoiden kiinnostuksesta riippuen.

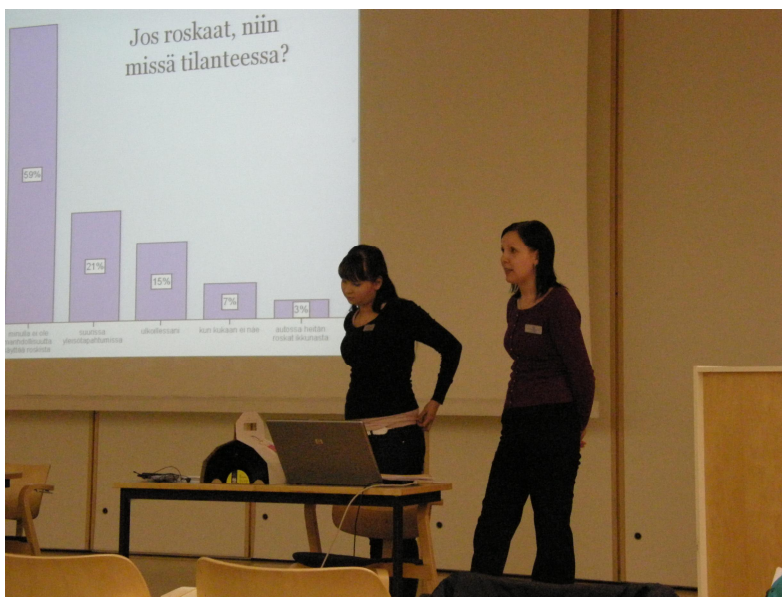

KUVA 2. Koulukiertueella

KUVA 3. Infopistettä pystyttämässä

Keväällä 2008 järjestettiin ”Sotkutonta päivää!” –kampanjan tiedotustilaisuus Jyväskylän kaupungin pääkirjaston Minnansalissa. Tilaisuudessa esiteltiin kampanjaa ja siihen liittyviä vuoden mittaan järjestettäviä tapahtumia sekä pidettiin paneelikeskustelu. Aiheena keskustelussa oli roskauksen ehkäiseminen Jyväskylässä. Keskusteluun osallistui muun muassa kansanedustaja Henna Virkkunen sekä muita virallisia tahoja. Osallistuimme tiedotustilaisuuteen ja esittelimme siellä opinnäytetyömme alustavia tutkimustuloksia. (Kuva 4.)

KUVA 4. Tiedotustilaisuudessa esittelemässä alustavia tuloksia

5.4 Aineiston analysointi ja luotettavuus

Koulukiertueella kerätyn aineiston analysointi aloitettiin silmäilemällä aineisto läpi ja tekemällä alustavia havaintoja. Alkupäätelmät kyselylomakkeista olivat positiivisia, sillä yhtään lomaketta ei tarvinnut hylätä. Tämän jälkeen lomake syötettiin SPSS-ohjelmaan ja tarkastutettiin opettajalla, minkä jälkeen alettiin syöttää tuloksia.

Kun tulokset olivat syötettynä ohjelmaan, niitä alettiin analysoida tarkemmin. Tässä vaiheessa kaikista kysymyksistä tehtiin kaaviot. Avointen kysymysten vastausten sisältöä analysointiin ja vastauksia luokiteltiin niiden sisällön mukaan.

Tuloksia voidaan pitää luotettavina, sillä otoskoko on edustava. Kysely voidaan halutessa toistaa. Luotettavuutta saattavat vähentää mahdolliset SPSS-ohjelmaan tehdyt syöttövirheet, mutta pyrimme minimoimaan nämä virheet olemalla erittäin tarkkoja.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyyn vastasi yhteensä 316 opiskelijaa, joista 55 % oli tyttöjä ja 45 % poikia. Vastaajista lukiolaisia oli yhteensä 68 % ja ammattiopistolaisia 25 %. Vähemmistöön vastaajista kuuluivat kaksoistutkinnon suorittajat (3,2 %) ja muun koulutuksen suorittajat (3,8 %). Opiskeliyoista täysi-ikäisiä oli noin 70 % ja alle 18-vuotiaita noin 30 %.

Tutkimme taustatekijöiden eli sukupuolen, iän ja koulutuksen vaikutusta tuloksiin. Eroja oli vain joidenkin kysymysten kohdalla, ja ne tulevat ilmi seuraavissa tuloksissa. Mikäli taustatekijöillä ei havaittu olevan vaikutusta tuloksiin, niitä ei ole otettu huomioon kyseisten kysymysten raportoinnissa.

Taustatiedoissa kysyttiin lisäksi vastaajien asuinpaikkoja, jotka jaettiin kuuteen eri asuinalueeseen (ks. taulukko 1). Vastaajista vain 1 % oli muualta Suomesta, joten keskitymme jatkossa pelkästään Jyvässeutu-alueeseen. Siitä huolimatta, että vastaajista suurin osa asuu muualla kuin Jyväskylän kaupungin alueella, he kuitenkin opiskelevat Jyväskylässä ja sitä kautta viettävät siellä paljon aikaa. Vastaajien asuinalueet ryhmiteltiin seuraavasti.

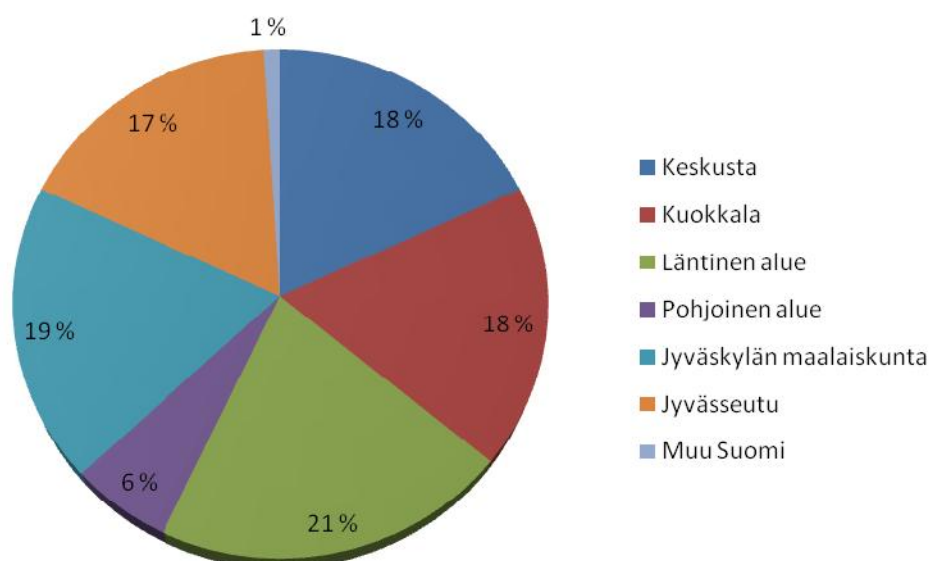
TAULUKKO 1. Asuinalueiden jaottelu

Keskustan alue	Pohjoinen alue	Kuokkalan alue
<ul style="list-style-type: none"> • Kukhumäki • Mattilanelto • Nisula • Tarhamäki • Taulumäki • Tourula • Viitaniemi 	<ul style="list-style-type: none"> • Halssila • Heinälampi • Huhtasuo • Kangaslampi • Kangasvuori • Lohikoski • Pupuhuhta • Sulku • Mannila 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuokkala • Kuokkalanpelto • Nenäinniemi • Ristikivi

Taulukko jatkuu sivulla 38.

Taulukko jatkuu sivulta 37.

Läntinen alue	Jyväskylän maalaiskunta	Muu Keski-Suomi
<ul style="list-style-type: none"> • Etelä-Keljo • Keljo • Keljonkangas • Keltinmäki • Kortepohja • Kypärämäki • Köhniö • Myllyjärvi • Mäyrämäki • Ristonmaa • Ruoke • Savela • Sarvivuori • Sääksvuori 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuikka • Kuohu • Palokka • Puuppola • Ruoke • Tikkakoski • Vaajakoski • Vertaala • Vesanka 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinkomaa • Korpilahti • Muurame • Petäjävesi • Säynätsalo • Uurainen

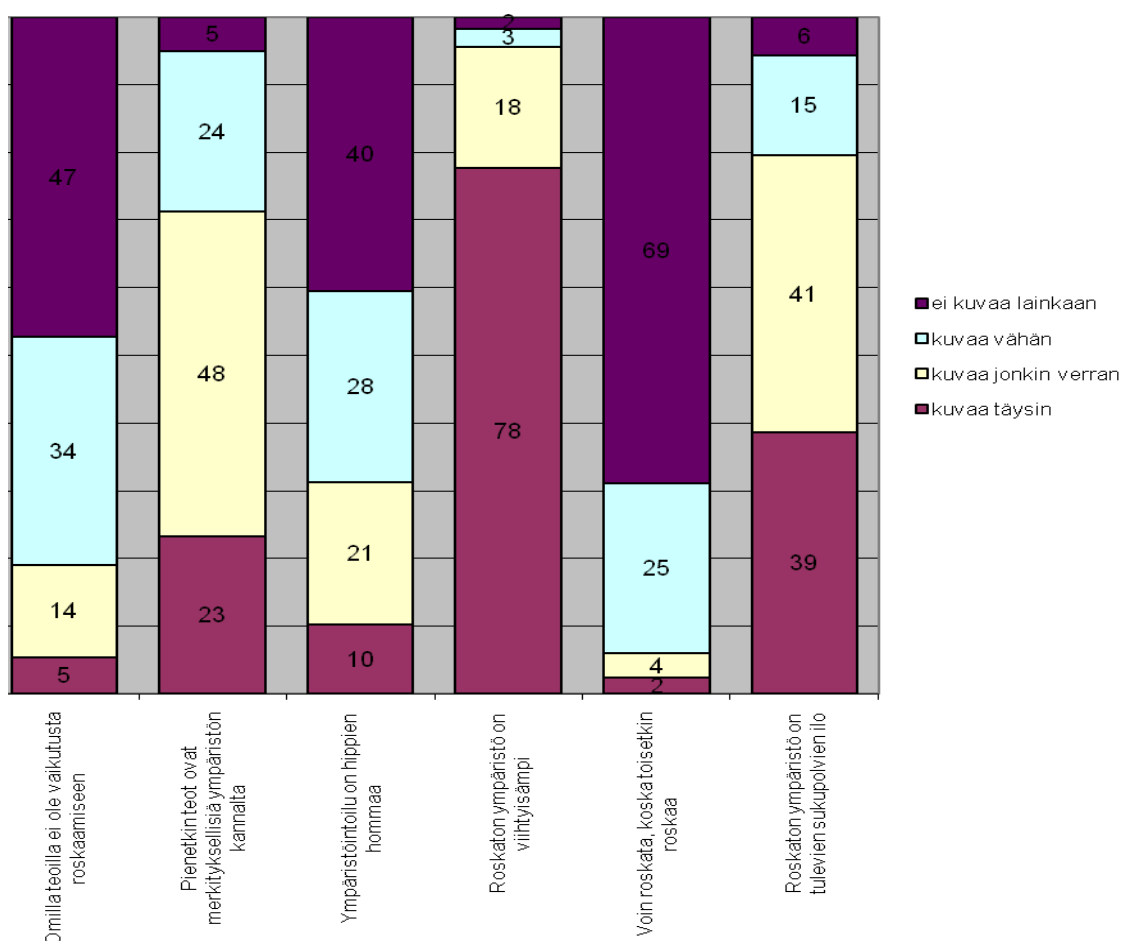
KUVIO 2. Vastaajat asuinalueittain

Kuviossa 2 nähdään, kuinka vastaajien asuinalueet jakautuivat. Enemmistö vastaajista asui Jyväskylän läntisellä alueella, Kuokkalassa tai keskustassa. Kyseisillä alueilla asuvia vastaajia oli yhteensä 57 %. Jyväskylän pohjoinen alue oli kyselyssä heikosti edustettuna, sillä alueella asuvia vastaajia oli vain 6 %. Vastaajia oli paljon myös Jyväskylän maalaiskunnasta (19 %). Muualta Jyvässeudulta vastaajia oli 17 %.

6.1 Roskaukseen liittyvät asenteet

6.1.1 Roskaton ympäristö on huomattavasti viihtyisämpi

Nimesimme joitain asennetta kuvaavia väitteitä, ja pyysimme nuoria arvioimaan, kuinka hyvin ne kuvaavat heidän omia asenteitaan. Väittämiä olivat ”omilla teoilla ei ole vaikutusta ympäristön roskaantumiseen”, ”pienetkin teot ovat merkityksellisiä ympäristön kannalta”, ”ympäristöintoilu on hippien hommaa”, ”roskaton ympäristö on huomattavasti viihtyisämpi” ja ”tämän päivän roskaton ympäristö on myös tulevien sukupolvien ilo”.

KUVIO 3. Asenteisiin liittyvät väittämät

Väittämässä ”omilla teoillani ei vaikutusta ympäristön roskaantumiseen” suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, ettei se kuvaa lainkaan omia asenteita (47 %). Toiseksi yleisin vaihtoehto oli ”kuvaa vähän”, jonka valitsi 34 % nuorista. Vastaajista 14 % sanoi

vaihtoehdon kuvaavan heidän asenteitaan jonkin verran ja 5 % täysin. (ks. kuvio 3.) Yhteensä 81 % vastaajista oli siis sitä mieltä, että omilla teoilla on vaikutusta ympäristön roskaantumisen kannalta, mikä on mielestämme positiivista.

Kohdassa ”pienetkin teot ovat merkityksellisiä ympäristön kannalta” yleisin vastausvaihtoehto oli ”kuvaa jonkin verran”, sillä näin vastasi 48 %. Toiseksi yleisin vastaus oli ”kuvaa vähän”, ja näin vastasi 24 %. Kuvaa täysin sai 23 %:n kannatuksen ja ”ei kuvaa lainkaan” sai 5 %. (ks. kuvio 3.)

”Ympäristöintoilu on hippien hommaa” -väittämässä suurimman osuuden vaihtoehtoista sai ”ei kuvaa lainkaan”, joka sai 40 %. Vastaajista 28 % sanoi väittämän kuvaavan heidän asenteitaan vähän ja 21 % ”jonkin verran”. Vain 10 % nuorista valitsi kohdan ”kuvaa täysin”. (ks. kuvio 3.)

Väittämässä ”roskaton ympäristö on huomattavasti viihtyisämpi” suuri osa nuorista vastasi sen kuvaavan heidän asenteitaan täysin, sillä 78 % valitsi tämän vaihtoehdon. Toiseksi yleisin vaihtoehto oli ”kuvaa jonkin verran”. ”Kuvaa vähän” ja ”ei kuvaa lainkaan” saivat vain murto-osan kannatuksesta. (ks. kuvio 3.) Tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että opiskelijat arvostavat roskatonta ympäristöä.

”Voin roskata, koska toisetkin roskaavat” -väittämässä suurimman osuuden vaihtoehtoista sai ”ei kuvaa lainkaan”, 69 %. Vastaajista 25 % valitsi vaihtoehdon ”kuvaa vähän”. Yhteensä 6 % vastaajista kertoi väittämän kuvaavan heidän asenteitaan joko jonkin verran tai täysin. (ks. kuvio 3.) Nuoret eivät siis myönnä, että muiden roskauksella olisi vaikutusta heidän käyttökseen.

Vastaajista 41 % kertoi väittämän ”tämän päivän roskaton ympäristö on myös tulevien sukupolvien ilo” kuvaavan heidän asenteitaan jonkin verran ja 39 % kuvaavan täysin. Nuorista 15 % vastasi väittämän tuovan ilmi heidän asenteitaan vähän. Väittäjä ei kuvannut lainkaan kuuden prosentin osuutta vastaajista. (ks. kuvio 3.)

6.1.2 Roskauksen haitat ja sen herättämät tunteet

Pyysimme nuoria kertomaan omin sanoin, mitä haittoja roskauksesta heidän mielestään on ja mitä tunteita roskaus heissä herättää. Monet nuoret olivat tuoneet vastauksissaan esille eri näkökulmia roskauksen haittoihin, mikä vaikeutti vastausten luokittelua. Luokittelimme kuitenkin nuorten vastaukset seuraavasti. Ensimmäisen luokan vastauksissa korostuu roskaukseen liittyvä esteettinen haitta:

”Likainen ympäristö on ruma, haiseva ja inhottava. Roskaaminen on täysin idioottimaista, yhtä hyvin voisi kävellä sinne roskikselle.”

”Likastaa ympäristön, näyttää rumalta ja ilma saattaa olla pahan hajuinen. ei oikein herätä mitään tunteita, koska niihin on tottunut.”

”Se rumentaa ympäristöä ja hankaloittaa eläinten elämää. Minusta on tyyppäsevä nähdä roskaamista ja roskainen ympäristö harmittaa.”

”Roskainen ympäristö on epämiellyttävä, eihän kotonakaan heitetä roskia lattialle (kai??).”

”Ruma ympäristö, näyttää köyhältä.”

Toinen luokka oli roskauksen aiheuttamat ympäristöhaitat:

”Edistää ilmastonmuutosta, luonto näyttää rumemmalta, roskaaminen on mielestäni tyhmää.”

”No saasteiden määrä kasvaa ja se taas lisää ongelmia koko maailmassa lisää myös kasvihuonekaasuja kun hävitetään roskia. no onhan se huono juttu, mutta onneksi on kierrätys keksitty joka auttaa meitä.”

”Viihtyvyyden huonontuminen, sekä bakteerien ja tautien lisääntyminen suuri roskaisilla paikoilla.”

”En pidä roskaamisesta. Se sotkee luontoa jossa kasvien ja eläinten tulisi asua.”

”Roskien joutuessa luontoon niistä pääsee haitallisia aineita eli pohjavesi likaantuu ja ympäristö saastuu.”

Kolmas luokka oli viihtyvyyden huonontumisesta huolestuneet:

”Epämukavuutta kaikille. Miten ihmiset voivat olla laiskoja ja piittaamattomia ja roskata? Ei näin. Jos roskaamisen haittoja ei tiedä, ei kannata myöskään roskata.”

”Epäviihtyisää on jos kovin roskaisaa. Jokaisen ihmisen pienet teot vaikuttaa. Asenteita vaan uusiksi.”

”Se ärsyttää, koska ihmiset pilaavat sillä toistenkin viihtyvyyttä ympäristösään.”

”Ympäristö on viihtyisämpi, jos se on siisti.”

Neljännän luokan vastauksista ilmeni välinpitämättömyys roskausta kohtaan:

”Ei herätä tunteita paitsi ehkä kotini lähellä. En pidä roskaamista järkevänä.”

”Ei niin minkäänlaisia tunteita haitat ovat itsestäänselvyyksiä.”

”No ei herätä tunteita oikeastaan. Haittoja on ruma ympäristö.”

”No se kuvaa sitä että ei vaan yksinkertaisesti jaksa viiä roskia roskikseen.”

”Ei mitään tunteita”

6.2 Roskaukseen liittyvä käytös

6.2.1 Nuorten näkemykset siitä, mitä roskia on sopivaa heittää maahan

Nuorilta kysyttiin, että mitkä roskat ovat heidän mielestään sopivaa heittää maahan. Vaihtoehtoina olivat purukumit, tupakantumpit, mäyräkoiran kuoret, jäätelöpaperit, tyhjät pullot, vanhat jääkaapit tai ”mitään edellisistä ei ole mielestäni sopivaa heittää maahan”.

KUVIO 4. Mitkä mainituista roskista on sopivaa heittää maahan

Kuviosta 4 selviää, että yleisin vastaus oli, ”mitään edellisistä ei ole mielestäni sopivaa heittää maahan”. Näin vastasi 61 % nuorista. Vastaajien mielestä soveliainta oli heittää maahan purukumit (31 %) ja tupakantumpit (20 %). Jäätelöpaperit, tyhjät pullot ja mäyräkoirakuoret saivat kaikki 3 % kannatuksen. Vain prosentti vastaajista piti vanhojen jääkaappien maahan heittämistä sopivana.

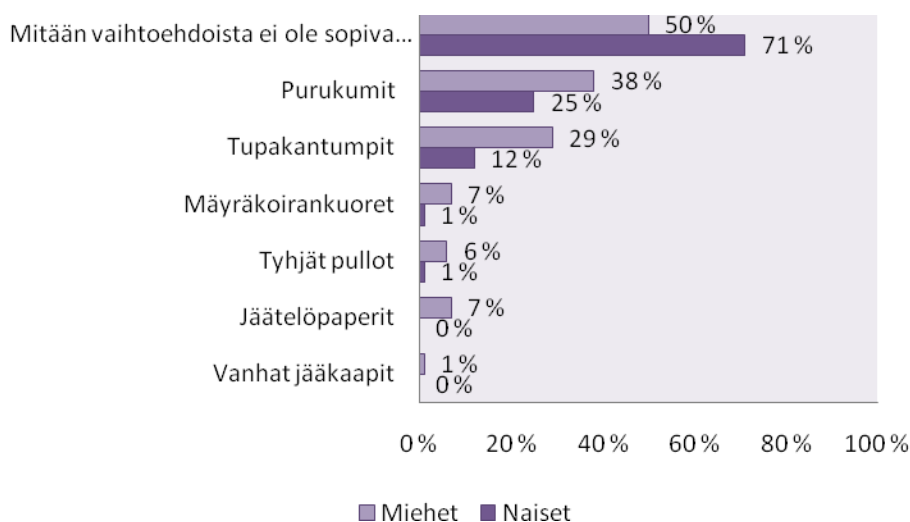
Ammattiopistolaiset sallivat tupakan maahan heiton lukiolaisia useammin, sillä heistä sen sallii 25 % kun puolestaan lukiolaisista 18 %. Eroa on myös jäätelöpapereiden heittämisessä maahan, sillä ammattiopistolaiset sallivat jäätelöpapereiden maahan heiton useammin kuin lukiolaiset. Ammattiopistolaisista 8 % kokee sopivaksi jäätelö-

papereiden maahan heittämisen ja lukiolaisista 2 %. Kaiken kaikkiaan lukiolaiset ovat enemmän sitä mieltä, ettei mitään vaihtoehtoina annettuja roskia saa heittää maahan.

KUVIO 5. Iän vaikutus siihen, mitä roskia on sopivaa heittää maahan

Yli 18 -vuotiaat ovat sallivampia roskien maahan heittoon liittyen. Ainoastaan mäyräkoiran kuorien maahan heiton suhteen alle 18- vuotiaat ovat sallivampia. Kumpikaan ryhmä ei hyväksy vanhojen jääkaappien luontoon hylkäämistä. Edellä mainittu havainnollistuu kuviossa 5. Tulosta voidaan pitää yllättävänä, sillä voisi olettaa, että täysi-ikäiset tiedostavat jo, ettei mitään roskia saa heittää maahan.

KUVIO 6. Sukupuolen vaikutus siihen, mitkä on sopivaa heittää maahan

Kuviosta 6 voidaan nähdä, että miesten yleisin vastaus kysymykseen on, ettei mitään roskista ole sopivaa heittää maahan, sillä puolet miehistä vastasi niin. Miehet sallivat kuitenkin vaihtoehtoina annettujen roskien maahan heittämisen useammin kuin naiset. Naisvastaajista yksikään ei hyväksy jäätelöpaperien ja vanhojen jääkaappien heittämistä maahan. Yleisin vastaus naisilla oli, että mitään mainituista roskista ei ole sopivaa heittää maahan. Naisvastaajista 71 % oli tätä mieltä.

Asuinalueittain vertaillen kävi ilmi, että alueella muu Keski-Suomi roskaamiseen liittyvä käytös on huolettomampaa. Tämä havaittiin siinä, että 30 % heistä sallii tupakantumpien maahan heittämisen ja 41 %:n mielestä purukumi on sopivaa heittää maahan. Huolettomamman käyttäytymisen huomaa myös siinä, että alueella muu Keski-Suomi asuvista 46 % on sitä mieltä, että mitään roskia ei saa heittää maahan.

Jyväskylän läntisellä alueella ja Jyväskylän maalaiskunnassa nuorten suhtautuminen roskaamiseen on negatiivisempaa. Läntisellä alueella asuvista vastaajista 70 % oli sitä mieltä, ettei mitään roskia ole sopivaa heittää maahan, ja Jyväskylän maalaiskunnassa vastaava luku oli 62 %. Lisäksi näillä alueilla kyselylomakkeessa vaihtoehtoina annettujen roskien maahan heitto sallittiin harvemmin kuin muilla alueilla.

Kaikille asuinalueille oli yhteistä, että vastaajat pitivät sopivimpana kooltaan pienten roskien eli tupakantumpien ja purukumien maahan heittämistä. Yhteistä oli myös se, että yleisin vastaus kaikilla asuinalueilla oli, ettei mitään roskia saa heittää maahan. Erona muihin alueisiin Kuokkalan ja pohjoisen alueen kohdalla oli, että mäyräkoiran kuorien ja tyhjien pullojen maahan heitto sallittiin hieman useammin.

6.2.2 Tuleeko koiran jätökset kerätä?

Jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden mielestä ei ole hyväksyttävää jättää keräämättä koiran jätöksiä. Vastaajista oli tätä mieltä 59 %. Perusteluina siihen, miksi ei ole hyväksyttävää jättää keräämättä koiran jätöksiä oli yleisemmin, että koiran jätöksiin on allottavaa astua ja ne näyttävät rumalta. Lisäksi koiran omistajalla on vastuu jätösten keräämisestä.

Alla joitakin nuorten kommentteja siihen, miksi koiran jätökset on heidän mielestään kerättävä:

”Haisee pahalle, sotkee joka paikan ja niitten päälle voi astua”

”Jokainen vastaa itse omista jätteistään ja myös koiransa jätteistä jos koira ei itse osaa”

”Koiran jätökset eivät ehkä saastuta, mutta ne olisi yleisen viihtyvyyden nimissä hyvä siivota”

”Olet vastuussa lemmikistäsi. Ei ole miellyttävää kahlata koiran ulostuksissa. Ei ole myöskään sallittua ulostaa itse tai kaataa ulosteita kadulle”

”Yksinkertaisesti vastenmielistä. Sen minkään minkä luontoon jättää myös kerää”

”Haittaa, ärsyttää ja ällöttää ihmisiä”

Vastaajista 41 % oli sitä mieltä, että koirien jätökset on hyväksyttävää jättää keräämättä. Alla joitain nuorten kommentteja siihen, miksi ulosteita ei tarvitse kerätä:

”En minä nyt niitä jaksaisi noukkia, hajoavat nopeasti”

”Ne maatuu ja ei välttämättä ole roskista lähellä minne jätteet pistää”

”Jos ei jaksaa kantaa pussia”

”Ne maatuvat ja on ällöttävä kerätä koiran ulosteita”

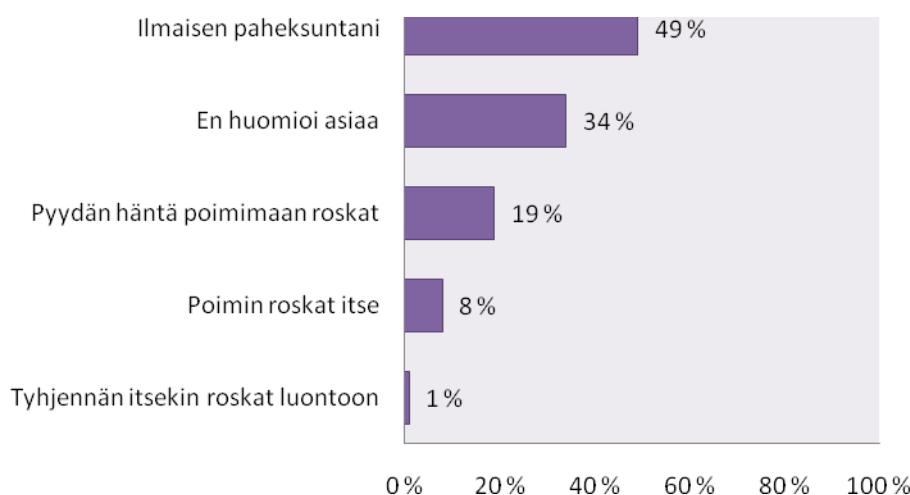
”Jos roskista ei ole lähellä mielestäni jätöstä ei tarvitse taskuun pitää ja etsiä roskapönttöä”

”Ne kuuluu luontoon”

Asuinalueita verrattaessa läntisen alueen ja muun Keski-Suomen asukkaiden mielestä oli sopivinta jättää keräämättä koiran jätökset. Muiden alueiden asukkaat suhtautuivat keräämättä jättämiseen negatiivisesti. Erityisesti Jyväskylän keskustan alueella asuvat nuoret eivät pitäneet sopivana koiran jätösten keräämättä jättämistä. Monet nuoret olivat tarkentaneet vastauksiinsa, että kaupunkialueella jätökset on kerättävä, mutta luonnossa ja maalla niitä ei tarvitse noukkia, sillä ne maatuvat.

6.2.3 Suhtautuminen tuttavän roskaukseen

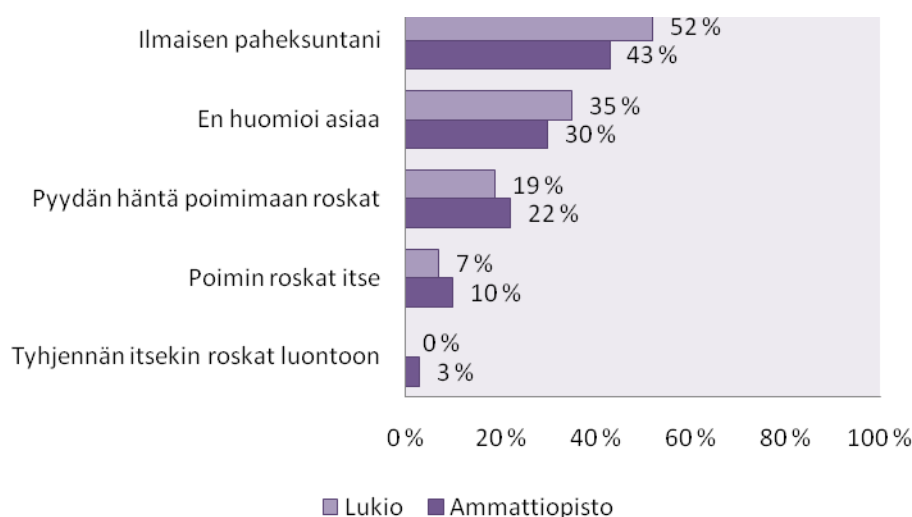
Halusimme selvittää, miten nuoret reagoivat, kun näkevät tuttavansa roskaavan. Nimesimme valmiita käyttäytymisvaihtoehtoja, joista jokainen valitsi käytöstään todennäköisemmin kuvaavan vaihtoehdon. Vaihtoehtoina olivat ”pyydän häntä poimimaan roskat”, ”poimin roskat itse”, ”ilmaisen paheksuntani”, ”en huomioi asiaa” ja ”tyhjennän itsekin roskani luontoon”.

KUVIO 7. Reagointi tuttavän roskaukseen

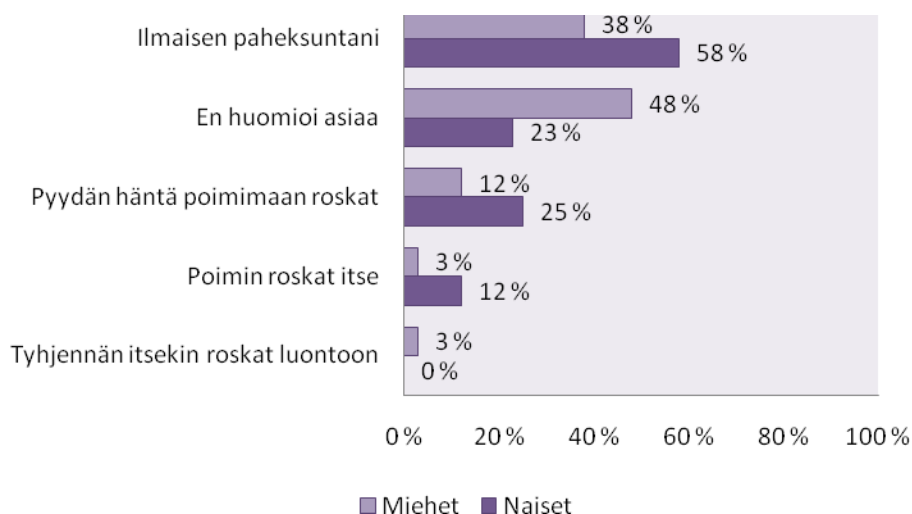
Kuviosta 7 nähdään, että yleisemmäksi vastausvaihtoehdoksi osoittautui ”ilmaisen paheksuntani”, sillä lähes puolet nuorista valitsi sen todennäköisimmin käyttäytymistään kuvaavaksi vaihtoehdoksi. Toiseksi yleisin vaihtoehto oli ”en huomioi asiaa”, jonka valitsi 34 % vastaajista. Neljäsosa vastaajista kertoi joko poimivansa roskat itse, tai pyytävänsä tuttavaansa poimimaan roskansa. Vain minimaalisen pieni osa nuorista vastasi tyhjentävänsä itsekin roskat luontoon.

Lukiolaiset ilmaisevat paheksuntansa huomattavasti ammattiopistolaisia useammin. He eivät kuitenkaan ole yhtä valmiita toimimaan konkreettisesti asian puolesta kuin ammattiopistolaiset, sillä ammattiopistolaiset vastasivat lukiolaisia useammin, että he pyytävät tuttavansa poimimaan roskat tai poimivat roskat itse. Pieni osa ammattiopistolaisista sanoi tyhjentävänsä itsekin roskansa luontoon, lukiolaisista ei kukaan kertonut tekevänsä niin. (ks. kuvio 8.)

KUVIO 8. Koulutuksen vaikutus siihen, miten tuttavän roskaukseen suhtaudutaan

Kuviosta 9 voidaan todeta, että naiset (25 %) olivat miehiä (12 %) innokkaampia pyytämään tuttavaansa poimimaan roskat. Naiset olivat myös miehiä aktiivisempia poimimaan roskat itse ja he ilmaisivat paheksuntansa roskaamista kohtaan selvästi useammin kuin miehet. Lähes puolet miehistä sanoi, etteivät he huomioi tuttavansa roskaamista, mikä on selkeästi suurempi joukko kuin naisista (23 %). Vain miehet sanoivat tyhjentävänsä itsekin roskat luontoon. Iällä ei havaittu olevan merkitystä siihen, miten toimii, kun näkee tuttavansa roskaavan.

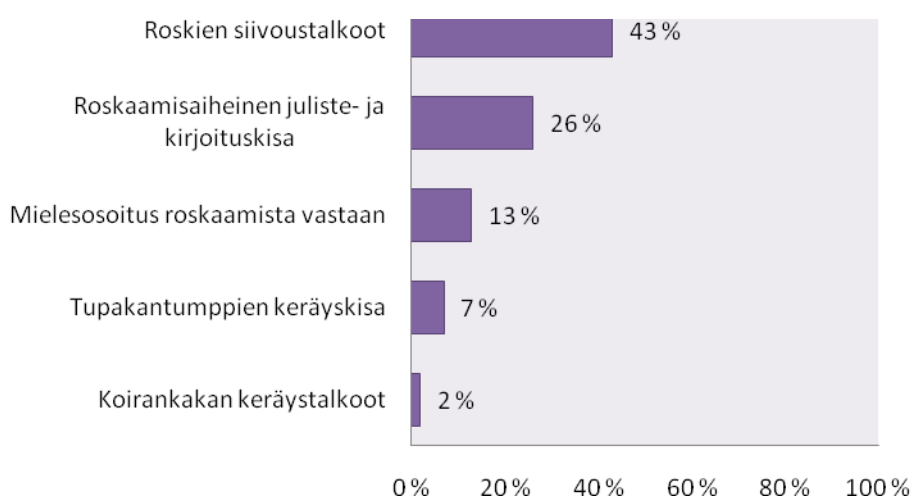

KUVIO 9. Sukupuolen vaikutus siihen, miten tuttavän roskaukseen suhtaudutaan

6.2.4 Kiinnostus osallistua ympäristöaiheisiin tempauksiin

Kartoitimme nuorten kiinnostusta osallistua joihinkin nimeämiimme ympäristön hyväksi järjestettäviin tempauksiin. Tempauksia olivat roskien siivoustalkoot, koirankakan keräystalkoot, mielenosoitus roskaamista vastaan, tupakantumppien keräyskisa, roskaamisaiheinen juliste- ja kirjoituskisa tai jokin muu nuorten itse ehdottama tempaus. Annoimme vastaajille mahdollisuuden valita useamman vaihtoehdoista.

Suosituimmaksi tempaukseksi osoittautui roskien siivoustalkoot, sillä 41 % vastaajista ilmaisi kiinnostuksensa tätä kohtaan. Toiseksi kiinnostavin oli nuorten mielestä roskaamisaiheinen juliste- ja kirjoituskisa, sillä 33 % valitsi tämän vaihtoehdon. Mielenosoitus ja tupakantumppien keräyskisa saivat melkein yhtä paljon kannatusta. Vain 2 % vastaajista oli kiinnostunut osallistumaan koirankakan keräystalkoisiin. Opiskelijat olivat siis kiinnostuneita perinteisistä ympäristöaiheisista tempauksista, mutta myös luovatoiminta herätti mielenkiintoa. (ks. kuvio 10.)

KUVIO 10. Kiinnostus osallistua ympäristön hyväksi järjestettäviin tempauksiin.

Vastaajista naiset olivat miehiä innokkaampia osallistumaan roskien siivoustalkoisiin ja juliste- ja kirjoituskilpailuun. Vastaajien iällä ei havaittu olevan merkitystä tempauksiin osallistumisen suhteen. Koulutuksen suhteen verrattaessa huomattiin, että ammattiopistolaiset olivat lukiolaisia paljon halukkaampia osallistumaan tupakantumppien keräyskisaan.

Vastaajat kommentoivat osallistumista tempauksiin seuraavasti:

”Keräyskiset ja – talkoot kuulostavat vastenmielisiltä, juliste- ja kirjoituskisa taas hauskalta.”

”Kivaa yhteistoimintaa”

”Ne ovat pieniä, mutta merkityksellisiä tekoja.”

”En jaksa, koska keksin hyödyllisempääkin yhteiskunnallista vaikuttamista ja olen kiireinen nuorinainen.”

”En varmaan osallistuisi mihinkään, saastaista puuhaa varsinkin paskan kerääminen.”

”Ympäristöaktivismi on turhaa, ylimielistä ja pelkkään laumahenkeen perustuvaa.”

Nuorten omia ehdottamia tempauksia, joihin he voisivat osallistua olivat:

”Haravointi.”

”Mielenosoitus pakkausjätteen vähentämisen puolesta.”

”Tarkkailla roskaajia.”

”Yhteiskuntapalvelu.”

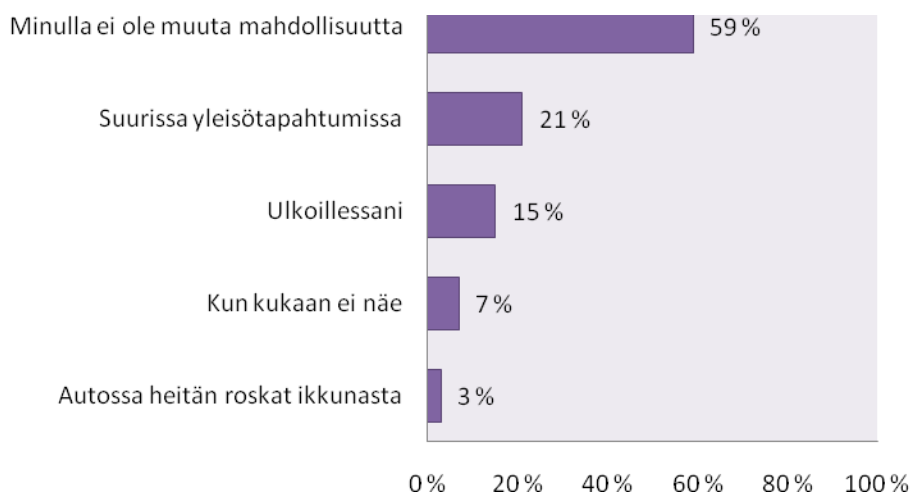
”Tunti turpaan, häpeäpaalun rakennus.”

6.2.5 Tilanteet, joissa nuoret roskaavat

Kartoitimme tilanteita, joissa nuoret useimmiten roskaavat. Vaihtoehtoina olivat ”suurissa yleisötapauksissa”, ”autossa heitän roskat ikkunasta”, ”ulkoillessani”, ”kun kukaan ei näe”, ”minulla ei ole mahdollisuutta käyttää roskista” ja ”muu, mikä?”. Annoimme vapauden valita useamman vaihtoehdon. Lisäksi pyysimme perustelua valittuun kohtaan.

Saamiemme tulosten mukaan 59 % jyvaskyläläisistä toisen asteen opiskelijoista roskaa yleensä silloin, kun heillä ei ole mahdollisuutta käyttää roskista. Opiskelijat eivät suoranaisesti myönnä roskaavansa, vaan tekevät sen silloin, kuin heillä ei mielestään ole muuta vaihtoehtoa. Vastaajista 21 % roskaa suurissa yleisötapauksissa ja ulkoil-

lessa 15 %. Opiskelijoista 7 % roskaa tilanteessa jossa kukaan ei näe ja vain 3 % heittää roskat auton ikkunasta. Opiskelijoista, jotka valitsivat ”Muu, mikä?” vaihtoehdon, eivät osanneet kertoa tarkemmin, missä tilanteessa roskaavat. Nämä vastaajat vetosivat myös roskapönttöjen määrään ja sijaintiin sekä roskan kokoon. Useat nuoret toteivat, etteivät roskaa missään tilanteessa ja muutamat myönsivät roskaavansa humaltuneena.(ks. kuvio 11.)

KUVIO 11. Tilanteet, joissa roskataan

Nuorten perustelut roskaukselle voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on kommentit, joista käy ilmi nuorten laiskuus. Tässä esimerkkejä kyseisistä perusteluista:

”Ei jaksa nähdä vaivaa roskien mukana kantamiseen.”

”Jaa´a... hyvä kysymys. Johtuu luultavasti laiskuudestani.”

”Väsyttää”

”Pitkä matka roskikselle”

”Kenties syynä on oma laiskuus.”

Toinen merkittävä ryhmä oli nuoret, jotka eivät halunneet kantaa roskia mukanaan erinäisistä syistä johtuen:

”En halua pitää tyyliin jotain pilttipurkkia autossa, kun se haisee.”

”No kuka niitä makkarapaketteja taskussa kantaa?”

”Yleensä laitan roskat taskuun, jos ei ole roskista lähellä. Paitsi, jos on likaa-roskia esim. jätskipaperit.”

”Jos ei roskista nii ei sitä nyt väkisinkään yritä ruveta tunkeen minnekkään, jos ei vaan pysty.”

”Taskut ei oo roskiksia”

Nuorten perusteluina roskaukselle oli se, että joku toinen kerää roskat. Alla muutamia nuorten kertomia kommentteja:

”Jätän kaljapullot keräilijöille johonkin penkin viereen, koska en itse jaksaa raahata niitä ja korkit vaan tippuu pois.”

”Suurissa yleisö tapahtumissa roskat kerätään kuitenkin.”

”Koska roskat tullaan hakemaan penkkiriveiltä anyway, eikä roskiksia ole.”

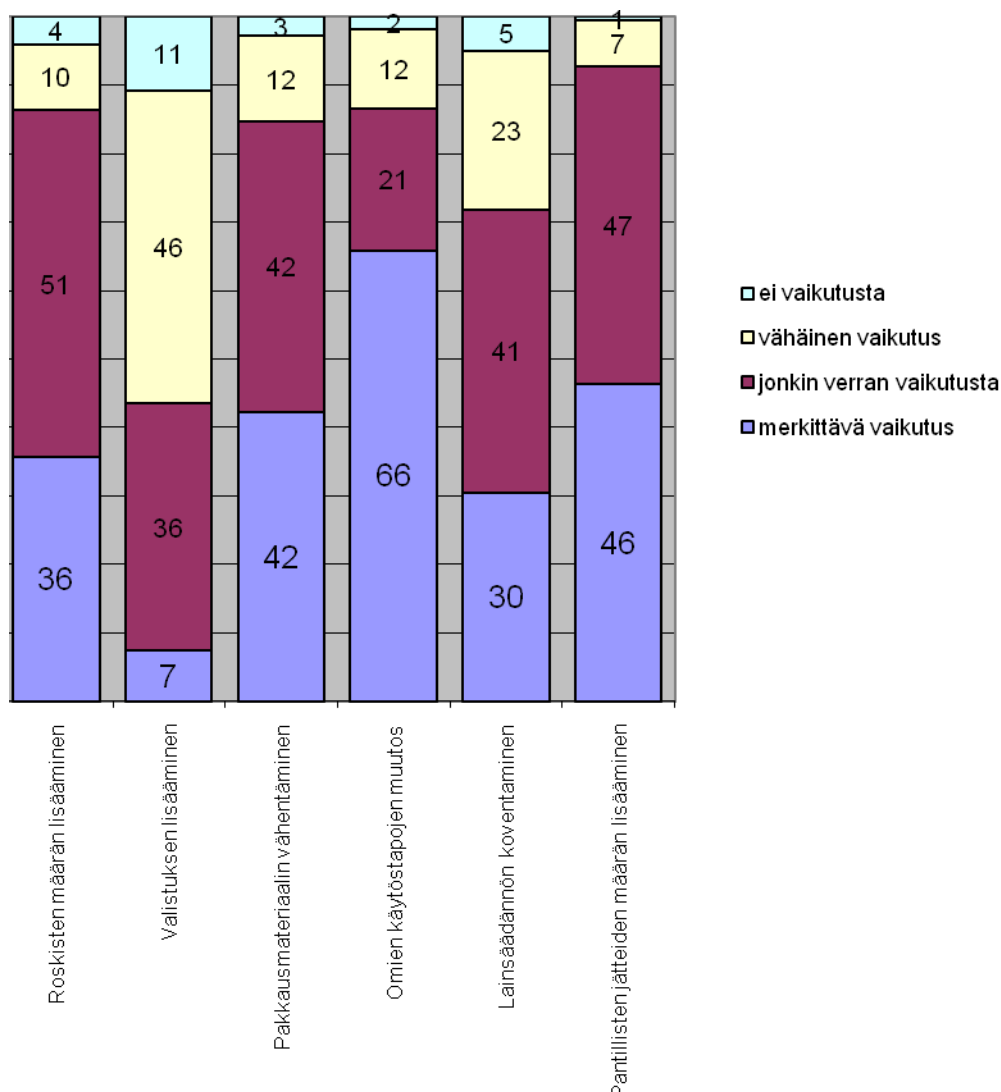
”Roskat työllistävät ihmisiä.”

6.3 Roskauksen vähentäminen

6.3.1 Tehokkaimmat keinot roskauksen vähentämiseksi

Nimesimme muutamia keinoja roskaamisen vähentämiseen ja pyysimme nuoria arvioimaan, kuinka merkityksellisiä ne ovat. Nimettyjä keinoja olivat ”roskapönttöjen määrän lisääminen”, ”valistuksen lisääminen”, ”yritykset vähentävät tuotteidensa pakkausmateriaalin määrää”, ”omien käytöstapojen muutos”, ”lainsäädännön koven taminen esimerkiksi roskaamisesta sakottamalla” ja ”pantillisten jätteiden määrän lisääminen”.

KUVIO12. Keinot roskauksen vähentämiseen

Roskapönttöjen määrän lisäämistä merkittävänä keinona piti 36 % nuorista ja jonkin verran vaikutusta sillä oli 51 %:n mielestä. Lainsäädännön koventamista esimerkiksi roskaamisesta sakottamalla piti merkittävänä keinona 30 % vastaajista. Tästä huolimatta 23 % vastaajista oli sitä mieltä, että lainsäädännön koventamisella on vain vähäinen vaikutus, ja 5 % koki, ettei sillä ole vaikutusta ollenkaan. (ks. kuvio 12.)

Valistuksen lisäämistä piti merkittävänä keinona vain 7 % nuorista, ja lähes puolet oli sitä mieltä, että sillä on vähäinen vaikutus. Vastaajista 11 % koki, että valistuksen lisäämisellä ei ole lainkaan vaikutusta. Omien käytötapojen muutosta pidettiin tärkeänä keinona roskaamisen vähentämisessä, sillä sitä mieltä oli 66 % nuorista. Iällä, sukupuolella ja koulutuksella ei havaittu olevan merkitystä siihen, mitä keinoa pidettiin merkityksellisempänä roskaamisen määrän vähentämisessä. (ks. kuvio 12.)

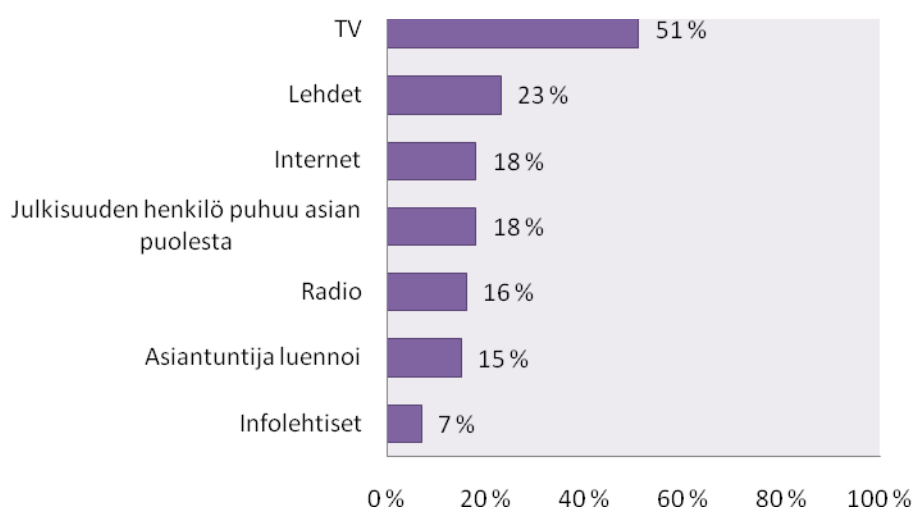
42 % vastaajista piti pakkausmateriaalin vähentämistä merkittävänä keinona roskaamisen vähentämiseksi. Pantillisten jätteiden määrän lisääminen koettiin vaihtoehtoista tärkeimmäksi keinoksi, sillä sitä piti merkittävänä 46 % nuorista, ja jonkin verran vaikutusta sillä koki olevan 47 % vastaajista. (ks. kuvio 12.)

Pyysimme nuoria ehdottamaan myös muita keinoja roskaamisen vähentämiseksi. Vastaajien ehdottamia keinoja roskaamisen vähentämiseksi olivat:

- ”Aivopesu”
- ”Kaikista roskista bioystävällisiä”
- ”Maatuvaa tavaraa”
- ”Valistuksen luonteen muuttaminen vähemmän saarnaavaksi”
- ”Hyvät esimerkit eli kun muut eivät ei muutkaan”
- ”Ihmisten asenteiden muuttaminen”

6.3.2 Televisio merkittävin valistuskanava

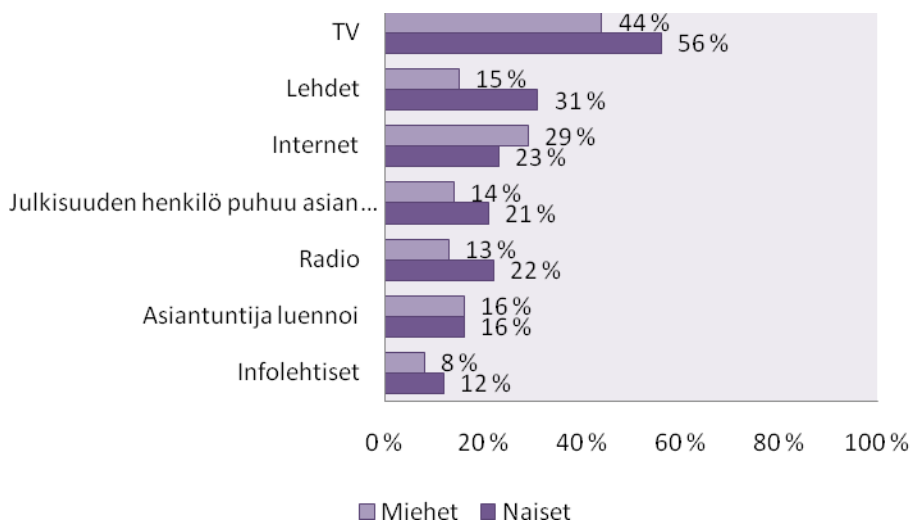
Selvitimme, mitä kautta tuleva valistus tehoaa parhaiten opiskelijoihin. Pyysimme heitä valitsemaan todennäköisimmän vaihtoehdon seuraavista: asiantuntija luennoi, julkisuuden henkilö puhuu asian puolesta, infolehtiset, lehdet, Internet, radio, tv tai ”muu, mikä”.

KUVIO 13. Tehokkaimmat valistuskanavat

Tutkimuksen mukaan tv:n kautta tuleva valistus tehoaa nuoriin parhaiten. Noin puolet nuorista on tätä mieltä. Seuraavaksi tehokkaimpana valistuskanavana nuoret pitävät lehtiä, sillä 23 % vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Julkisuuden henkilö puhuu asian puolesta ja Internet saivat yhtä paljon kannatusta eli 18 %. Radion valitsi 16 % vastaajista ja asiantuntijan luennot 15 % vastaajista. Infolehtisten koettiin olevan tehottomin valistuskanava, sillä vain 7 % vastaajista kannatti niiden käyttöä. (ks. kuvio 13.)

Tulosten mukaan yli 18 -vuotiaiden mielestä julkisuuden henkilön puhuminen asian puolesta on tehokas valistuskanava. Alle 18-vuotiaista vaihtoehdon valitsi 16 % ja yli 18-vuotiaista 22 %. Alle 18-vuotiaat arvostavat yli 18-vuotiaita enemmän radiota valistuksen antajana. Ammattiopistolaiset pitivät radiota tehokkaampana valistuskanavana kuin lukiolaiset. Muiden valistuskanavien tehokkuuden suhteen koulutuksella ei ole merkitystä. Sukupuolen huomattiin olevan tärkein vaikuttava tekijä siinä, miten tehokkaina valistuskanavia pidetään (ks. kuva 14.) Naisiin tehoaa miehiä enemmän julkisuuden henkilön puhuminen asian puolesta ja tv:n, radion sekä lehtien kautta tuleva valistus, 30 % naisista valitsi lehdet vaihtoehdon ja miehistä vain 15 %. Miehiin sen sijaan tehoaa Internetin kautta tuleva valistus paremmin kuin naisiin.

KUVIO 14. Sukupuolen vaikutus siihen, mitä pidetään tehokkaana valistuskanavana

Opiskelijoiden itse nimeämiä valistuskanavia olivat:

- ”Dokumentit”
- ”Kavereiden puheet”
- ”Ystävät/perhe kehottaa olemaan roskaamatta”
- ”Auktoriteetti valistaa”
- ”Oma idoli, etenkin Matti Nykänen”
- ”Omat kokemukset”
- ”Erilaiset mainokset”
- ”Lapsena jo alkanut asennekasvatus toimi”
- ”Kaikista tuuteista vaan asiaa ulos”

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa jyväskyläläisten nuorten roskaukseen liittyviä asenteita ja käyttäytymistä. Tutkimuksen kohderyhmä rajattiin jyväskyläläisiin toisen asteen opiskelijoihin. Tavoitteena oli saada vastaus tutkimusongelmaan ”Milloin ovat jyväskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen?”. Tavoitteena oli myös, että toimeksiantaja Jyväskylän kaupungin katu- ja puisto-osasto ja JAPA ry voivat hyödyntää tutkimuksemme tuloksia nuorille suunnatuissa kampanjoissa jatkossa. Toimeksiantaja saa tärkeää tietoa muun muassa siitä, miten lähestyä nuoria ja minkälainen valistus heihin tehoaa, sekä mitkä tekijät vaikuttavat nuorten asenteisiin ja tekoihin.

Jyväskyläläisten nuorten asenteet roskausta kohtaan ovat negatiivisia

Nuoret ovat kiinnostuneita omasta elinympäristöstään ja kiinnittävät huomioita, jos se on roskainen. Opiskelijoiden mielestä jokaisen omilla pienilläkin teoilla on merkitystä ympäristön viihtyisyyden kannalta. Tutkimuksesta saatu tulos on siten samansuuntainen kuin Haverisen (2008) tekemässä tutkimuksessa, jossa todettiin, että ”roskausta pidetään elinympäristöongelmana, jossa korostuu yksilön vastuu ja huolehtiminen yhteisestä elinympäristöstä.” (Haverinen 2008, 10, 19.) Vastuu ympäristön roskattomuudesta on kaikilla eikä vain ”ympäristöintoilijoilla”. Nuoret ymmärtävät, että heidän tulisi kantaa vastuuta myös tulevien sukupolvien elinympäristöstä. Tämä asenne ei kuitenkaan systemaattisesti heijastu heidän käytökseensä, sillä nuoret saattavat toi-

mia sen hetkisen tunnetilansa mukaan. Yhtenä syynä voi olla myös se, että tulevat sukupolvet ovat nuorille vielä ajatuksena kaukainen.

Roskaus herättää suuressa osaa nuoria epämiellyttäviä tunteita sekä turhautumista. Samansuuntaiset ajatukset välittyivät myös Haverisen (2008) helsinkiläisille tehdystä tutkimuksesta, josta ilmeni, että toisten ihmisten roskaus herättää ärtymystä ja suuttumusta. Se saattaa myös masentaa ja aiheuttaa jatkuvia pettymyksen tunteita. (Haverinen 2008, 24.) Jyväskyläläiset nuoret ovat varsin selvillä siitä, mitä seurauksia seuraamuksia roskauksella on. Nuorten esille nostamia seurauksia ovat luonnon ja eläinten kärsiminen, ilman saasteet, viihtyvyyden huonontuminen, tautien sekä bakteerien leviäminen ja ilmastonmuutos. Nuoret pohtivat asiaa paikallisen tason lisäksi paljon myös globaalisti. Osa nuorista kuitenkin myöntää, ettei roskaus herättänyt heissä mitään tunteita. Uskomme, että tämä johtuu luultavasti siitä, että he ovat niin tottuneita siihen.

Jyväskyläläisten nuorten roskaukseen liittyvä käyttäytyminen

Ihmisen asenteet ja käyttäytyminen ovat usein ristiriidassa keskenään. Etenkin ympäristöön liittyvät asenteet ovat positiivisempia kuin käytös antaa ymmärtää. Toisten ihmisten roskaus herättää paheksuntaa, mutta kasvojen menettämisen pelossa siitä ei olla valmiita huomauttamaan heille. Muiden roskia ei myöskään olla valmiita siivoamaan, vaan nuorilla vallitsee ajatus, että jokainen siivoaa omat sotkunsaa.

Jyväskyläläiset nuoret vastustavat roskien maahan heittämistä, mutta soveliainta heistä on heittää maahan kooltaan pienet roskat, kuten purukumit ja tupakantumpit. He saattavat ajatella, että pieni roska ei haittaa maassa, joten sen vuoksi ei vaivauduta etsimään roskapönttöä. Merimaan (2008) artikkelin mukaan tupakantumppi onkin maailman yleisin roska. Ihmisten ajatuksissa vallitsee kuvitelma siitä, että tupakka maatu. Totuus on kuitenkin se, ettei tupakka maadu, vaan se jää paikoilleen niin kauaksi aikaa kunnes joku sen siivoaa pois. (Merimaa 2008.)

Toisen asteen opiskelijoiden mielestä ei ole hyväksyttävää jättää keräämättä koiran jätöksiä. Nuorten mielestä koiran omistajalla on vastuu jätöksen keräämisestä. Heidän mielestään on ällöttävää, kun jätöksiä löytyy niille kuulumattomilta paikoilta ja niihin mahdollisesti astuu. Osa opiskelijoista on kuitenkin sitä mieltä, että jätöksen paikka vaikuttaa siihen, tarvitseeko sitä kerätä. Muualla kuin asuinalueiden keskustoissa niitä

ei tarvitse kerätä, sillä jätös on maatuva. Koiran jätösten keräykseen liittyvät voimakkaat tunteet korostavat ajatusta siitä, että jokaisen tulisi huolehtia omista sotkuistaan. Katujen varsille jätetyt jätökset herättävät enemmän negatiivisia tunteita kuin esimerkiksi tupakantumpit, mikä on mielestämme ristiriitaista. Jätös maatuu ennen pitkää, mutta tupakantumppi on maassa niin kauan, kunnes joku sen siitä poimii. Uskomme, että jätöksestä on nuorten mielestä suurempaa haittaa kuin tupakantumpista, sillä jätökset haisevat ja saattavat sotkea enemmän kuin tupakantumpit.

Opiskelijat suhtautuvat tuttavansa roskaukseen negatiivisesti ja ilmaisevat paheksuvansa sitä. Monet opiskelijoista jättävät kuitenkin asian huomioimatta, mikä on mielestämme huolestuttavaa. Vain pieni osa nuorista myöntää tyhjentävänsä itsekin roskansa luontoon. Tuttavalle roskaamisesta huomauttaminen on helpompaa kuin tuntemattomalle, koska silloin ei välttämättä koe menettävänsä kasvojaan ja tuttavan reagoinnin osaa ennakoida. Vieraan roskaajan saatetaan esimerkiksi pelätä suhtautuvan huomauttajaan aggressiivisesti.

Ympäristöaiheisista tempauksista kiinnostavimpana nuoret pitävät roskien siivoustalkoita. Monet kertoivat, että he olivat aiemmin osallistuneet roskien siivoustalkoisiin, joten se oli heille tuttua toimintaa, mikä varmasti vaikutti vastauksiin. Nuoret kertoivat olevansa kiinnostuneita osallistumaan myös juliste- ja kirjoituskilpailuun. Tästä huolimatta ”Älä jätä kesäkoiraa– mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon” –kampanjaan kuuluviin juliste- ja kirjoituskilpailuihin ei osallistunut kuin yhteensä viisi henkilöä. Luulemme tämän johtuneen siitä, ettei markkinointi tavoittanut nuoria tarpeeksi hyvin. Olisi ollut hyvä, jos kouluilla opettajat olisivat innostaneet opiskelijoita osallistumaan tai ottaneet kilpailut osaksi opetustaan esimerkiksi äidinkielen tuntien yhteydessä. Tuloksia tarkastellessa tulee huomioda se, ettei kysymyksessä annettu valita vaihtoehtoa ”en ole kiinnostunut osallistumaan mihinkään tempaukseen”. Vastaukset kertovat pelkästään, mihin tempaukseen nuoret osallistuisivat, jos ylipäättään osallistuisivat.

Nuoret roskaavat eniten silloin, kun heillä ei ole mahdollisuutta käyttää roskapönttöä. Olisikin mielenkiintoista selvittää tarkemmin, milloin nuoret kokevat, ettei heillä ole mahdollisuutta käyttää roskapönttöä. Eli esimerkiksi, milloin roskapönttö on liian kaukana. Roskaus koetaan sallituksi myös isoissa yleisötapahtumissa, sillä tapahtuma-alue siivotaan joka tapauksessa. Roskia ei haluta kantaa mukana esimerkiksi taskussa

tai laukussa, koska ne voivat sotkea vaatteet. Oma ajattelemattomuus ja laiskuus ovat usein syynä roskien maahan heittämiselle. Roskausta voidaan pitää automaattisen toimintona, johon ei kiinnitetä huomiota. Haverisen (2008) tutkimuksessakin todetaan, että roskausta pidetään usein vähäpätöisenä asiana eikä roskia viitsitä kantaa mukana pitkää matkaa. Syynä tähän on, että roska saattaa sotkea vaatteet, mitä halutaan välttää. (Haverinen 2008, 24.)

Roskauksen vähentämiseen liittyvät keinot nuorten mielestä

Roskauksen vähentämiseen on olemassa useita eri keinoja. Nämä keinot voivat olla yksilölähtöisiä tai viranomaisten säätelemiä. Pienimmillään roskauksen vähentäminen voi olla omista roskista huolehtimista. Aktiivisimmat kaupunkilaiset voivat esimerkiksi liittyä Roska Päivässä –liikkeeseen tai olla mukana ympäristötempauksissa. Viranomaisten säätelemiä roskauksen ehkäisemiseen liittyviä keinoja ovat esimerkiksi sakkottaminen ja kampanjointi roskausta vastaan.

Saatujen tulosten mukaan omien käytöstapojen muutos on nuorten mielestä merkittävinkin keino vähentää roskausta. He siis kokevat, että jokaisen omilla teoilla on merkitystä roskauksen vähentämisessä. Toisaalta he painottavat yritysten vastuuta, sillä opiskelijat pitävät merkittävänä myös pantillisten jätteiden määrän lisäämistä sekä pakkausmateriaalin vähentämistä. Olisi hyvä idea laajentaa panttipalautusjärjestelmä koskemaan myös muita tuoteryhmiä pullojen lisäksi. Kaipaisen (2006) mukaan pullonpalautusta ei pidetä enää lainkaan jätehuoltona, vaan siitä on tullut rutiinia ja osa juomakulttuuria. Vuonna 2005 suomalaisista 97 % piti pullonpalautusjärjestelmää myönteisenä. (Kaipainen 2006, 34; Puohiniemi 2006, 189.)

Nuorten mielestä valistuksen lisäämisellä ei ole vaikutusta roskauksen vähentämisessä. Kuten aiemmin todettiin, nuoret pitävät omien käytöstapojen muutosta merkittävänä keinona roskauksen vähentämisessä. Tämän vuoksi uskotaan, että valistus on tärkeä keino saada nuoret muuttamaan asenteitaan, vaikka nuoret itse eivät uskokaan valistuksen voimaan. Valistuksessa on tärkeää kiinnittää huomio siihen, millaista se on luonteeltaan. Nuoret saattavat kokea valistuksena pakonomaisena saarnauksena. Kampanjoitsijoiden tulisi miettiä uusia lähestymistapoja valistukseen, jotta nuorten asenteisiin voitaisiin vaikuttaa ja käytöstavat muuttuisivat. Haverisen tutkimustulokset puoltavat tätä ajatusta, sillä helsinkiläisten mielestä tarvittaisiin uudenlaista valistusta

ja kasvatusta, jotta kaupunkilaiset oppisivat kantamaan vastuuta elinympäristöstään. (Haverinen 2006, 116.)

Aiemmin todettiin, että nuoret eivät koe valistusta merkittävänä keinona roskausten vähentämiseksi. He arvioivat kuitenkin eri valistuskanavien vaikuttavuutta ja pitivät televisiota ehdottomasti tärkeimpänä kanavana. Toisena tärkeänä kanavana opiskelijat pitivät lehtiä. Televisioita ja lehtiä kannattanee hyödyntää valistuskanavina tulevilla nuorilla suunnatuissa kampanjoissa, sillä näitä kanavia nuoret seuraavat aktiivisesti. Televisiossa esitettävä valistus on suhteellisen kallista, joten sen rahoitukseen on hyvä osallistua mahdollisimman monien asiasta kiinnostuneiden tahon. Nuoret pitivät infolehtisiä vähiten merkittävänä valistuskanavana, joten niitä ei kannata käyttää pääasiallisena valistuksen lähteenä, vaan ennemmin muiden valistuskanavien tukena.

7.1 Suunnitelmien ja tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyömme on mielestämme aiheena mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Meidän mielestämme oli tärkeää selvittää jyvaskyläläisten toisen asteen opiskelijoiden roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen, koska niitä ei ollut aiemmin tutkittu. Oli kiinnostavaa saada selville, pitikö se käsitys paikkansa, että nuoret suhtautuvat välinpitämättömästi elinympäristönsä siisteyteen ja vaikuttivatko sukupuoli, koulutus tai ikä vastauksiin.

Alun perin suunnitelmana oli, että toteutamme työn tekemällä kyselyjä toisen asteen opiskelijoille ja ammattikorkeakouluopiskelijoille. Valitsimme kyseiset kohderyhmät, sillä halusimme selvittää, kuinka paljon ikä ja koulutus muuttavat nuoren asenteita ja käyttäytymistä. Suunnittelimme pitävämme muutamalle toisen asteen opetusryhmälle lyhyen ”tietoiskun” ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon”-kampanjasta ja samassa yhteydessä teettävämme kyselyt heillä. Ammattikorkeakoulun opiskelijoille oli tarkoitus lähettää sähköinen digium-kysely. Lisäksi meillä oli tarkoitus analysoida ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoirien kuoret eivät kuulu luontoon”-kampanjaan kuuluvan kirjoituskilpailun tekstejä ja saada niiden pohjalta selville nuorten syvällisiä ajatuksia aiheesta roskaaminen.

Tehdessämme tarkempia suunnitelmia työn suhteen huomasimme, että aihetta on hie-
man rajattava, jotta työmmme olisi tarkoituksenmukainen. Syynä tähän olivat myös ai-
kataulukysymykset ja toimeksiantajan toive keskittyä tutkimaan pelkästään toisen
asteen opiskelijoiden asenteita ja käyttäytymistä. Työn edetessä alkuperäiset suunni-
telmat siis muokkautuivat.

Päätimme jättää ammattikorkeakouluopiskelijat työn ulkopuolelle keskittäyäksemme
huolella toisen asteen opiskelijoihin. Jätimme myös pois luokissa tehtävät tietoiskut ja
päätimme järjestää koulun yleisiin tiloihin pienen infopisteen. Infopisteessä tekisimme
kyselyitä ja markkinoisimme ”Älä jätä kesäkoiraa – mäyräkoirien kuoret eivät kuulu
luontoon” kampanjaan liittyviä juliste- ja kirjoituskilpailuja. Päädyimme tähän järjes-
telyyn, koska tällä tavalla tavoittaisimme laajemman joukon opiskelijoita kuin kiertä-
mällä muutamassa luokassa. Lisäksi halusimme, että infopiste herättäisi opiskelijoiden
kiinnostuksen ja he tulisivat vastaamaan kyselyyn omasta tahdostaan. Ajattelimme,
että tämä vaikuttaisi vastausten laatuun positiivisesti. Oppitunnin aika tehty kysely
olisi saattanut tuntua opiskelijoista pakottamiselta ja se olisi voinut vaikuttaa vastaus-
ten luonteeseen. Kampanjan markkinointi oli mielestämme tehokkaampaa ja se tavoit-
ti suuremman yleisön infopisteen ollessa koulun yleisissä tiloissa.

Työn edetessä pohdimme myös, onko kirjoituskilpailusta saatavien tekstien tulkitse-
minen liian aikaa ja voimavaroja vievää. Keväällä kirjoituskilpailun päätyttyä saim-
mekin tietää, että kilpailuun osallistui vain yksi henkilö, joten tekstien tulkinta rajautui
automaattisesti pois. Aikataulun venymiseen oli syynä tietoperustan haastava saata-
vuus sekä se, että halusimme paneutua siihen huolellisesti. Lisäksi saimme odotettua
enemmän vastauksia kyselyymme, joten tulosten käsittely kesti suunniteltua kauem-
min.

Työlle asettamamme tavoitteet toteutuivat mielestämme hyvin. Saimme vastaukset
tutkimusongelmaan eli ”Millaisia ovat jyväskyläläisten toisen asteen oppilaiden ros-
kaamiseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen?”. Tavoitteena oli saada 200–300 vas-
tausta kyselyymme ja ylitimme tavoitteemme, sillä vastauksia saatiin yhteensä 316
kappaletta. Suurella otoskoolla on merkittävä vaikutus siihen, että tuloksia voidaan
pitää luotettavina. Uskomme, että toimeksiantaja pystyy hyödyntämään saatuja vasta-
uksia tulevaisuudessa. Opinnäytetyömmme yhtenä tavoitteena oli oman ammatillisen
osaamisen kehittäminen, ja tämä tavoite saavutettiin hyvin.

Opinnäytetyön teon aikana suurin ongelma oli kiire saada kyselylomake valmiiksi. Markkinoimamme juliste- ja kirjoituskilpailu oli käynnistynyt 15.1.2008, joten oli tärkeää, että aloittaisimme koulukiertueen mahdollisimman pian. Näin saisimme enemmän opiskelijoita kiinnostumaan kilpailuista. Kyselylomake tuli hyväksyttävä usealla henkilöllä, joten siihen piti varata runsaasti aikaa. Olimme myös siinä uskossa, että lomakkeiden painattaminen vie kauan aikaa. Mikäli meillä olisi ollut enemmän aikaa, kyselylomakkeesta olisi voinut muodostua hieman toisenlainen. Olisimme voineet muotoilla joitain kohtia paremmin, esimerkiksi kysymysten asetteluita olisi voinut hioa. Kyselylomakkeen ulkoasussa oli myös harmillinen puute, sillä lomakkeen etupuolelta oli jäänyt puuttumaan ”käännä” sana. Huomasimme tämän onneksi varhaisessa vaiheessa, mutta valitettavasti muutama vastaaja oli täyttänyt kyselylomakkeesta vain etupuolen. Korjasimme tilanteen kirjoittamalla lomakkeisiin käsin ”käännä”.

Oppilaitoskiertue onnistui pääpiirteissään hyvin. Saimme jokaisessa koulussa keskeisen paikan infopisteelle ja hyvän vastaanoton koulun opiskelijoilta sekä henkilökunnalta. Vastauksia kyselyymme saimme kaikissa oppilaitoksissa vähintäänkin tavoitemäärän verran. Opiskelijat olivat siis innokkaita vastaamaan kyselyyn, mikä saattoi johtua siitä, että vastaajien kesken arvottiin elokuvalippuja. Parantamisen varaa olisi ollut kirjoitus- ja julistekilpailun markkinoinnissa, mikä näkyi vähäisenä osanottajamääränä kyseisissä kilpailuissa. Markkinointi jäi vähäisemmälle huomiolle lähinnä siksi, että pidimme vastausten saantia kyselyyn tärkeämpänä. Kyselyt suoritettiin lyhyiden välituntien aikana, joten jouduimme priorisoimaan käytettävissä olevan ajan käytön.

Tietoperustaa laadittaessa ongelmana oli lähdemateriaalin vähäisyys ja toisaalta aiheen rajausta. Roskaukseen liittyvää kirjallisuutta tai tutkimustietoa ei ollut juuri saatavilla. Sen sijaan kierrätyksestä ja jätehuollosta löytyi tietoa, mutta koimme, ettei se kuulunut viitekehykseemme. Toisaalta opinnäytetyön aihetta valitessamme olimme tietoisia siitä, ettei teoriaosaan löytyisi helposti materiaalia, sillä aihetta on tutkittu todella vähän. Materiaalia oli kuitenkin vielä odotettua vähemmän.

7.2 Tulosten hyödyntämismahdollisuudet

Jyväskyläläisten nuorten roskaukseen liittyviä asenteita ja käyttäytymistä ei ole aikaisemmin tutkittu, joten työmme tulokset ovat huomion arvoisia ja ne tarjoavat ensiluokkaista tietoa roskauksen nykytilasta. Opinnäytetyömme tulokset ovat ensisijaisesti Jyväskylän kaupungin ja JAPA ry:n hyödynnettävissä erityisesti nuorille suunnattujen kampanjoiden, sekä muun toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Edellä mainittujen tahojen toimintaa saadaan tehostettua, sillä tuloksiin tutustuttuaan he tietävät, miten lähestyä nuoria ja mikä valistuskanava tavoittaa nuoret parhaiten. Lisäksi he saavat tiedon siitä, mikä on tällä hetkellä jyväskyläläisten nuorten suhtautuminen roskaukseen. Tulosten pohjalta nähdään nykytilanne eli saadaan tietoa siitä, missä roskaukseen liittyvissä asioissa nuoret toimivat hyvin, ja missä on vielä parantamisen varaa. Tiedettäessä tämän hetkinen tilanne, voidaan ennakoida tulevaisuuden kehitystä asenteissa ja käyttäytymisessä.

Työmme tuloksia voivat hyödyntää myös koulut ja muut nuorten parissa työskentelevät tahot sekä ympäristöjärjestöt, ylipäättään kaikki sellaiset toimijat, jotka haluavat vaikuttaa nuorten roskaamiseen liittyviin asenteisiin ja käyttäytymiseen. Työ on mielenkiintoista luettavaa kaikille, jotka ovat kiinnostuneita ympäristöongelmista. Työstämme käyvät ilmi ne valistuskanavat, jotka tavoittavat nuoret parhaiten, ja tätä tietoa voi hyödyntää yleensäkin valistustyössä.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia alustavan kartoituksemme pohjalta on paljon. Olisi mielenkiintoista selvittää syvällisemmin nuorten asenteita ja käyttäytymistä roskaukseen liittyen esimerkiksi tekemällä syväluotaavia haastatteluja yksilöille tai ryhmille. Jatkotutkimusta voisi tehdä myös seuraamalla lehtien ja Internetin keskustelupalstoja ja havainnoida sieltä välittyviä roskaukseen liittyviä asenteita. Kyselyn voisi tehdä muissa kaupungeissa ja vertailla, miten asuinpaikkakunta vaikuttaa tuloksiin. Saman kyselyn voisi tehdä eri-ikäisille jyväskyläläisille, jolloin voitaisiin verrata, miten roskaukseen liittyvät asenteet ja käyttäytyminen muuttuvat iän ja elämäkokemuksen myötä.

LÄHTEET

- Aaltola, J & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: Gummerus.
- Anttila, M. & Iltanen, K. 2001. Markkinointi. 5. p. Porvoo: WSOY.
- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J-E., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Oppimateriaali. Helsinki: WSOY.
- Autio, M. 2006. Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Borg, S., Ketola, K., Kääriäinen, K., Niemelä, K. & Suhonen, P. 2007. Uskonto, arvot ja instituutiot. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja.
- Britain a nation of hypocritical "litter thugs". 19.7.2005. Tutkimus roskaamisesta Isossa-Britaniassa. Viitattu 25.5.2008. <http://www.degradable.co.uk/>, press releases.
- Cantell, H. & Larna, R. 2006. Ympäristövastuullisuus nuorten sanoissa ja teoissa. Helsinki: Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisuja.
- Erwin, Phil. 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.
- Hakala, H & Välimäki, J. 2003. Ympäristön tila ja suojele Suomessa. 2.P. Tampere: Gaudeamus.
- Haverinen, R. 2006. Kaupunkilaisen elinympäristöongelma – käsitteellistämistavat ja puuttumisen mallit. Helsinki: Helsingin kaupungin hankintakeskus.
- Haverinen, R. 2008. Miksi kaupunkilainen roskaa? Rakennusviraston verkkokyselytutkimus. Viitattu 3.5.2008. <http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut>.
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. 3. p. Helsinki: Edita.
- Heiskanen, I. & Kailo, K. 2007. Ekopsykologia ja perinnetieto. 2.p. Helsinki: Green Spot.
- Helve, H. 2001. Arvot, maailmankuvat, sukupuoli. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S & Remes, P & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10p. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S & Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13p. Helsinki: Otava.
- JAPA ry:n sivusto. 2008. Viitattu 23.3.2008. <http://www.japary.fi>.
- Jätehuoltolaki. 1993. Finlexin internetsivusto. viitattu 3.5.2008. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi).
- Kaipainen, J. 2006. Kuntien rosкасota. Helsinki: Kunnallisanalan kehittämissäätiö

- Kajanto, A. 1992. Ympäristökasvatus. Jyväskylä: Gummerus.
- Kansallinen ympäristökasvatusstrategia. 1992. Toim. Unesco toimikunta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Koskela, M. 2008. Ympäristöasenteet ja – toiminta kuntaorganisaatioissa. Tulevaisuuskeskus TUTU-julkaisuja 2/2008. Viitattu 27.5.2008. <http://www.tse.fi>.
- Kuisma, J. 2001. Matka ympäristöyhteiskuntaan. Helsinki: Tilastokeskus.
- Peltola, J. 1995. Kulutuskulttuuria- sosiologisia näkökulmia kulutukseen. Helsinki: Yliopiston taloustieteen laitos.
- Lahtinen, J. & Isoviita, A. 2001. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin perusteet. Jyväskylä: Gummerus.
- Lankinen, M. 2005. Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2005. Helsinki: Helsingin kaupungin hankintakeskus.
- Love, L. 2003. Ympäristökasvatus. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja. Jyväskylä: Gummerus.
- Lovio, R. & Mäntylä, H. 1993. Ympäristöasenteet ja kulutuskäyttäytyminen. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lukion opetussuunnitelma. 2008. Peda.net- kouluverkkosivusto. Viitattu 25.8.2008. [Http://opspro.peda.net/jyvaskyla/viewer.php3?DB=jklopslukioperusteet&mode=2&document_id=37](http://opspro.peda.net/jyvaskyla/viewer.php3?DB=jklopslukioperusteet&mode=2&document_id=37).
- Maakunnallinen ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmakokonaisuus. 2008. Jyväskylän ammattiopiston internetsivut. Viitattu 25.8.2008. [Http://www.jao.fi](http://www.jao.fi).
- Merimaa, J. 2008. Roskat roskeen ja tumpit taskuun. Helsingin Sanomat 9.1.2008. Viitattu 29.8.2008. [Http://www.hs.fi/arkisto](http://www.hs.fi/arkisto).
- Nikmo, A. 2008. Markkinoinnin lehtori. Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Luento 5.4.2008.
- NSW Litter Report. 2006. Uuden Etelä-Walesin hallituksen julkaisema raportti roskaamisesta. Viitattu 20.5.2008. [Http://www.dec.nsw.gov.au/resources/2007229_nswlitterrpt06.pdf](http://www.dec.nsw.gov.au/resources/2007229_nswlitterrpt06.pdf).
- Peltola, J. 1995. Kulutuskulttuuria- sosiologisia näkökulmia kulutukseen. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Piispanen, J. 2008. Sähköpostihaastattelu. Sähköpostiviesti 6.5.2008. Vastaanottaja S. Viinikainen.
- Powell, J. 1992. The Evaluation of Waste Management Options. Viitattu 19.9.2008. [Http://www.uea.ac.uk/env/cserge/pub/wp/wm/wm_1992_06.htm](http://www.uea.ac.uk/env/cserge/pub/wp/wm/wm_1992_06.htm).

Puhuva roskis. 2008. Kampanjasivusto. Viitattu 25.8.2008.
<http://www.puhuvaroskis.fi>.

Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Espoo: Limor.

Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Espoo: Limor

Puuronen, V. 2006. Johdatus nuorisotutkimukseen. 4. p. Tampere: Vastapaino.

Pyykkönen, A-L. 2008. Enemmistö pääkaupunkiseudun asukkaista sakottaisi roskajia. Helsingin Sanomat 2.1.2008. Viitattu 17.2.2008. <http://www.jamk.fi/kirjasto>, Nelli-portaali, Helsingin sanomien arkisto.

Roska päivässä- liike. 2008. Roska päivässä- liikkeen kotisivut. Viitattu 25.8.2008.
<http://www.roskapaivassa.net>.

Savon ammatti- ja aikuisopisto. 2008. Savon ammatti- ja aikuisopiston markkinointiverkkomateriaali. Viitattu 28.8.2008.
<http://www.aedu.sakky.fi/opinnet/markkinointi/1mviestin.htm>.

Smokers fined for throwing butts. 8.2.2008. BBC News –sivusto. Viitattu 25.5.2008.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/lancashire/7234947.stm.

Sotkutonta Päivää! –kampanjasivusto. 2008. Viitattu 17.4.2008.
<http://www.sotkutontapaivaa.fi>.

Tillgren, T. 2008. Sähköpostihaastattelu. Sähköpostiviesti 14.5.2008. Vastaanottaja S. Viinikainen.

Tulokas, R. 2002. Suomalaiset ja ympäristö. Helsinki: Tilastokeskus.

Tuomainen, J. 2006. Vastuu pilaantuneen ympäristön puhdistamisesta. Helsinki : Suomalainen lakimiesyhdistys.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otava.

Vilkko-Riihelä, A. 1999. Psyhyke. 1. p. Porvoo: Gummerus.

Vuokko, P. 2003. Markkinointiviestintä. Porvoo: WSOY.

Wiik M. 2005. Asukasryhmät ja elinympäristö, selvitys väestöryhmistä ja asukastarpeista. Helsinki: Edita.

Wilkie, W. 1994. Consumer behavior. New York, NY: Wiley.

Ylitalo, T. 2008. Sähköpostihaastattelu. Sähköpostiviesti 6.5.2008. Vastaanottaja S. Viinikainen.

LIITTEET

Liite 1. Kysely

1. Taustatiedot

Sukupuoli

☐ Mies

☐ Nainen

Ikä

_____ Vuotta

Postinumero

_____

Koulutus

☐ Ammattiopisto

☐ Lukio

☐ Kaksoistutkinto

☐ Muu, mikä? _____

2. Mitkä seuraavista roskista on mielestäsi sopivaa heittää maahan? Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja.

☐ Tupakan tumpit

☐ Purukumit

☐ "Mäyräkoiran kuoret"

☐ Jäätelöpaperit

☐ Tyhjät pullot

☐ Vanhat jääkaapit

☐ Mitään edellisistä ei ole mielestäni sopivaa heittää maahan

3. Kuinka tehokkaita seuraavat keinot ovat roskaamisen vähentämisessä? Rastita jokaisen väittämän kohdalla yksi vaihtoehto.

	Merkittävä vaikutus	Jonkin verran vaikutusta	Vähäinen vaikutus	Ei vaikutusta
Roskisten määrän lisääminen	☐	☐	☐	☐
Yritykset vähentävät tuotteidensa pakkausmateriaalin määrää	☐	☐	☐	☐
Omien käytöstapojen muuttaminen roskaamisen suhteen	☐	☐	☐	☐
Valistuksen lisääminen	☐	☐	☐	☐
Lainsäädännön koventaminen, esimerkiksi roskaamisesta sakottaminen	☐	☐	☐	☐
Pantillisten jätteiden määrän lisääminen	☐	☐	☐	☐

Muu, mikä?

---

4. Onko mielestäsi hyväksyttävää jättää keräämättä koiran jätökset?

☐ Kyllä   ☐ Ei

Perustele vastaustasi:

---

5. Miten toimit, jos näet tuttavasi heittävän roskia luontoon? Valitse todennäköisin vaihtoehto.

☐ Pyydän häntä poimimaan roskat   ☐ Poimin roskat itse   ☐ Ilmaisen paheksuntani
☐ En huomioi asiaa   ☐ Tyhjennän itsekin roskani luontoon

6. Mihin seuraavista ympäristön hyväksi järjestettävistä tempauksista voisit kuvitella osallistuvasi? Voit rastittaa useamman vaihtoehdon.

☐ Roskien siivoustalkoot   ☐ Koirankakan keräystalkoot   ☐ Mielenosoitus roskaamista vastaan
☐ Tupakantumppien keräyskisa   ☐ Roskaamisaiheinen juliste- ja kirjoituskisa
☐ Muu, mikä? _____

Perustele vastaustasi:

---

7. Kuinka hyvin seuraavat väittämät kuvaavat asenteitasi.

	Kuvaa täysin	Kuvaa jonkin verran	Kuvaa vähän	Ei kuvaa lainkaan
"Omilla teoillani ei ole vaikutusta ympäristön roskaantumiseen"	☐	☐	☐	☐
"Pienetkin teot ovat merkityksellisiä ympäristön kannalta"	☐	☐	☐	☐
"Ympäristöintoilu on hippien hommaa"	☐	☐	☐	☐
"Roskaton ympäristö on huomattavasti viihtyisämpi"	☐	☐	☐	☐
"Voin roskata, koska toisetkin roskaavat"	☐	☐	☐	☐
"Tämän päivän roskaton ympäristö on myös tulevien sukupolvien ilo"	☐	☐	☐	☐

8. Mitä haittoja roskaamisesta mielestäsi on? Mitä tunteita roskaaminen sinussa herättää?

---

9. Jos roskaat, niin missä tilanteessa? Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja.

- ☐ Suurissa yleisötapauksissa ☐ Autossa heitän roskat ikkunasta ☐ Ulkoillessani
☐ Kun kukaan ei näe ☐ Minulla ei ole mahdollisuutta käyttää roskista ☐ Muu, mikä? _____

Miksi?

---

10. Mitä kautta tuleva valistus tehoaa sinuun? Valitse todennäköisin vaihtoehto.

- ☐ Asiantuntija luennoi ☐ Julkisuudenhenkilö puhuu asian puolesta
☐ Infoliitteja ☐ Lehdet ☐ Internet ☐ Radio ☐ TV
☐ Muu, mikä? _____

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2. Kouluille lähetetty tiedote

Tiedote

25.2.2008

SOTKUTONTA PÄIVÄÄ! KIERTUE SAAPUU KOULULLENNE

Sotkutonta päivää! on Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Muuramen ja Laukaan yhteinen kampanja, jonka tavoitteena on vähentää roskaamista ja ilkivaltaa positiivisen kampanjoinnin avulla. JAPA ry järjestämä kampanja käynnistyy maaliskuun alussa. Osana kampanjaa toteutetaan oppilaitoskiertue Jyväskylän 2. asteen oppilaitoksissa.

Kiertue saapuu x.x.2008 koululenne klo x. Koulun aulaan järjestetään infopiste, jossa opiskelijoilla on välituntien aikana mahdollisuus tutustua kampanjaan ja siihen liittyviin kilpailuihin sekä tapahtumiin. Lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijat keräävät osana opinnäytetyötään vastauksia kyselyyn, jonka aiheena on roskaantuminen. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan leffalippuja.

JAPA ry on asukasyhdistysten kattojärjestö, joka on poliittisesti sitoutumaton ja sen kotipaikkana on Jyväskylän kaupunki. Tavoitteena JAPA ry:llä on saada kansalaiset ajattelemaan omien kulutustottumustensa vaikutusta ympäristön tilaan, ja sitä kautta muuttamaan käyttäytymistään vähitellen kestäväksi kehitystä tukevaksi.

Kati Korkki
JAPA ry
kati.korkki@jkl.fi

Susanna Viinikainen
Restonomiopiskelija
susanna.viinikainen.mpa@jamk.fi

Heidi Orava
Restonomiopiskelija
heidi.orava.mpa@jamk.fi

Liite 3. Juliste- ja kirjoituskilpailun säännöt

KILPAILUSÄÄNNÖT

JAPA ry
 Kilpisenkatu 8
 40100 JYVÄSKYLÄ
 Puh. (014) 626 646
 agendatoimisto@kolumbus.fi
 www.jyvaskyla.fi/japa
 Y-tunnus: 1728119-5

Sotkutonta päivää! – juliste- ja kirjoituskilpailu lukiolaisille ja ammattiopiskelijoille

Jyväskylässä, Jyväskylän maalaiskunnassa, Laukaassa ja Muuramessa käynnistyy keväällä 2008 roskaantumisen ja ilkvallan vähentämiseen tähtäävä Sotkutonta päivää! -kampanja. Osana kampanjaa järjestetään kilpailu kampanjassa mukana olevien kuntien lukiolaisille ja ammattiopiskelijoille eli toisen asteen oppilaitoksissa opiskeleville. Kilpailuaika on 15.1.–15.4.2008.

Kilpailussa on kaksi sarjaa:

1. ÄLÄ JÄTÄ KESÄKOIRAA – MÄYRÄKOIRIEN KUORET EIVÄT KUULU LUONTOON -julistekilpailu

2. PARAS ROSKARIIMI – kirjoituskilpailu

Palkintona kummankin sarjan voittaja saa 200 euron rahapalkinnon. Lisäksi palkitaan tuotepalkinnoilla tai lahjakorteilla kunniainnoin arvoisia töitä ja aktiivisia opetusryhmiä. Kilpailun parhaita ehdotuksia käytetään kampanjamateriaaleissa kuten julisteissa ja kiertävässä näyttelyssä ja ne julkaistaan myös kampanjan internetsivuilla.

Säännöt

SARJA 1:

Sarja 1 on julistekilpailu, jossa aiheena on "ÄLÄ JÄTÄ KESÄKOIRAA – MÄYRÄKOIRIEN KUORET EIVÄT KUULU LUONTOON". Julisteen tavoitteena on herättää huomiota siitä, että mäyräkoirien ja sixpackien pahvikuoret sekä lasinsirut eivät kuulu puistoihin ja tienvarsille. Julisteen toteutus tapa ja tyyli ovat vapaat, koko A3 tai A2. Ehdotus voi olla esimerkiksi valokuva, piirros, maalaus tai valmiiksi tietokoneella tehty grafiikkatiedosto. Sinulla on oltava tekijänoikeudet käyttämäsi materiaaliin.

SARJA 2:

Sarja 2 on PARAS ROSKARIIMI -kirjoituskilpailu, jossa palkitaan paras roskaantumisen ja ilkvallan vähentämiseen liittyvä teksti, joka voi olla esimerkiksi runo, räppi, iskulause tai kolumni. Tekstin tavoitteena on herättää huomiota siitä, että jokainen on vastuussa yhteisen ympäristömme siisteydestä. Tekstin maksimipituus on 2000 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.

Valmiit työt voi lähettää sähköisesti osoitteeseen agendatoimisto@kolumbus.fi tai toimittaa johonkin seuraavista paikoista 15.4.2008 mennessä:

- Jyväskylän kaupunki: Palvelupiste Hannikainen (Hannikaisenkatu 17, Rakentajantalo)
- Jyväskylän maalaiskunta: Taulumäen yhteispalvelupiste (Puistokatu 35), Palokan yhteispalvelupiste

(Olavintie 1), Vaajakosken yhteispalvelupiste (Väkkärätie 1, 1.4.2008 alkaen Konttisentie 3)

- Muurame: Muuramen kunta, Infopiste (Virastotie 8)
- Laukaa: Laukaan kunta, Kunnanviraston neuvonta (Laukaantie 14)

Muista lähettää työn mukana seuraavat tiedot: nimi, kotikunta, sähköposti tai puhelinnumero sekä oppilaitoksesi ja opetusryhmäsi nimi.

Voittajatyöt valitsee raati, joka koostuu kampanjassa mukana olevien kuntien, JAPA ry:n sekä yhteistyökumppaneiden edustajista. Säännöt löydät myös kampanjasivustolta www.sotkutontapaivaa.fi.

Liite 4. Kirje äidinkielenopettajille

4.3.2008

HYVÄ ÄIDINKIELENOPETTAJA!

”Paras roskariimi” on toisen asteen opiskelijoille avoin kirjoituskilpailu, jossa palkitaan paras roskaantumisen ja ilkivallan vähentämiseen liittyvä teksti, joka voi olla esimerkiksi runo, räppi, iskulause tai kolumni. Tekstin maksimi pituus on 2000 merkkiä välilyönnit mukaan lukien. Kilpailun tavoitteena on kiinnittää positiivisella tavalla huomiota ympäristön roskaantumiseen ja siitä aiheutuviin haittoihin sekä siihen, että jokainen on vastuussa yhteisen ympäristömme siisteydestä.

Toivomme, että ottaisitte kilpailun osaksi opetustanne tai vaihtoehtoisesti kannustaisitte opiskelijoita osallistumaan kisaan vapaa-ajallaan. Kilpailuaika päättyy huhtikuun puolivälissä. Kilpailun palkintona on 200 euroa ja sen lisäksi palkitaan aktiivisia luokkia/ryhmiä. Voittajat julkistetaan 6.5.2008 Jyväskylän kaupunginkirjaston Minnasalissa pidettävässä tiedotustilaisuudessa.

Kilpailun parhaat tuotokset pääsevät esille ”Sotkutonta päivää!” kampanjan materiaaleissa, kuten julisteissa ja kiertävässä näyttelyssä. Ne julkaistaan myös kampanjan Internet-sivuilla www.sotkutontapaivaa.fi. Lisäksi tekstejä käytetään aineistona kahden Jyväskylän ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijan opinnäytetyössä, jossa selvitetään roskaantumiseen liittyviä mielipiteitä ja asenteita. Opinnäytetyöhön käytetyistä tuotoksista ei käy ilmi kilpailijan henkilöllisyys.

”Sotkutonta päivää!” on roskaantumisen ja ilkivallan vähentämiseen tähtäävä kampanja Jyväskylässä, Jyväskylän maalaiskunnassa, Laukaassa ja Muuramessa vuonna 2008. Kampanjan suunnittelija ja toteuttaja on JAPA ry.

Liitteenä kilpailun säännöt. Lisätietoja löytyy myös osoitteesta www.sotkutontapaivaa.fi.

Onnea kisaan!

Terveisin,

Susanna Viinikainen
Restonomiopiskelija
susanna.viinikainen.mpa@jamk.fi

Heidi Orava
Restonomiopiskelija
heidi.orava.mpa@jamk.fi

Kati Korkki
JAPA ry
kati.korkki@jkl.fi

Liite 5. Koulukiertueen tiedote opettajille

Tiedote opettajille

7.3.2008

SOTKUTONTA PÄIVÄÄ! KIERTUE SAAPUU KOULULLENNE

Sotkutonta päivää! on Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Muuramen ja Laukaan yhteinen kampanja, jonka tavoitteena on vähentää roskaamista ja ilkeävaltaa positiivisen kampanjoinnin avulla. JAPA ry:n järjestämä kampanja käynnistyy maaliskuun alussa. Osana kampanjaa toteutetaan oppilaitoskiertue Jyväskylän 2. asteen oppilaitoksissa.

Kiertueen aikataulu on seuraava:

11.3.08 klo. 11.00- 15.00 Voionmaan lukio

17.3.08 klo. 11.00- 15.00 JAO Harjun toimipiste

18.3.08 klo. 11.00- 15.00 Lyseon lukio

20.3.08 klo. 11.00- 15.00 Cygnaeus lukio

25.3.08 klo. 9.00- 15.00 Normaalikoulu

26.3.08 klo. 11.00- 15.00 JAO Viitaniemen toimipiste

27.3.08 klo.11.00- 15.00 JAO Priimus

Koulun aulaan järjestetään infopiste, jossa opiskelijoilla on välituntien aikana mahdollisuus tutustua kampanjaan ja siihen liittyviin kilpailuihin sekä tapahtumiin. Lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijat keräävät osana opinnäytetyötään vastauksia kyselyyn, jonka aiheena on roskaantuminen. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan leffalippuja.

Kiertuetta varten tarvitsemme käyttöömmme pöydän ja tuolin sekä sermin oppilaitoksen aulatilaa. Kampanjan aikatauluun ja käytännön järjestelyihin liittyen voitte ottaa yhteyttä Susanna Viinikaiseen ja Heidi Oravaan (yhteystiedot alla).

Terveisin,

Susanna Viinikainen
Restonomiopiskelija

susanna.viinikainen.mpa@jamk.fi

Heidi Orava
Restonomiopiskelija

heidi.orava.mpa@jamk.fi

Kati Korkki
JAPA ry

kati.korkki@jkl.fi

Liite 6. Juliste- ja kirjoituskilpailun poster

Osallistu ja voita!

Juliste- ja kirjoituskilpailu

Kilpailussa on kaksi sarjaa:

1. ÄLÄ JÄTÄ KESÄKOIRAA – MÄYRÄKOIRIEN KUORET EIVÄT KUULU LUONTOON -julistekilpailu

Julisteen tavoitteena on herättää huomiota siitä, että mäyräkoirien ja sixpackien pahvikuoret sekä lasinsirut eivät kuulu puistoihin ja tienvarsille. Julisteen toteutustapa ja tyyli ovat vapaat, koko A3 tai A2.

2. PARAS ROSKARIIMI -kirjoituskilpailu

Tekstin tavoitteena on herättää huomiota siitä, että jokainen on vastuussa yhteisen ympäristömme siisteydestä. Teksti voi olla esimerkiksi runo, räppi, iskulause tai kolumni. Tekstin maksimipituus on 2000 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.

Lisätietoja ja kilpailusäännöt: www.sotkutontapaivaa.fi

Kilpailuun voivat ottaa osaa Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen lukiolaiset ja ammattiopiskelijat. Kilpailuaika päättyy 15.4.2008. Palkintona kummankin sarjan voittaja saa 200 euron rahapalkinnon. Lisäksi palkitaan tuotepalkinnoilla tai lahjakorteilla kunniainnoin arvoisia töitä ja aktiivisia opetusryhmiä. Kilpailun parhaat ehdotukset pääsevät esille myös kampanjamateriaaleissa kuten julisteissa ja kiertävässä näyttelyssä.

Liite 7. Koulujen ilmoitustauluille viety kiertuejulist

sotkutonta päivää!

Tule, vastaa ja voita!

KIERTUE SAAPUU KOULULLENNE:

Aika: _____

Paikka: _____

**Tule paikalle tutustumaan Sotkutonta päivää!
-kampanjaan ja kilpailuun sekä vastaamaan
roskaantumisaiheiseen kyselyyn.
Vastanneiden kesken arvotaan leffalippuja!**

Sotkutonta päivää! on Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan,
Muuramen ja Laukaan yhteinen kampanja, jonka tavoitteena on
vähentää roskaamista ja ilkeävaltaa positiivisen kampanjoinnin avulla.

www.sotkutontapaivaa.fi

